

Alternativa fakta eller faktiska alternativ

En kvalitativ studie om källkritik och falska nyheter

Mikael Blixt

Stockholms universitet, Institutionen för mediastudier
Journalistik, medier och kommunikation
Medie- och kommunikationsvetenskap (90 hp)
Kandidatuppsats 15 hp
V17 M Kand
Vårterminen 2017
Handledare: Michael Westerlund

Stockholms
universitet

Alternativa fakta eller faktiska alternativ

En kvalitativ studie om källkritik och falska nyheter

Mikael Blixt

Abstract

Denna studie syftar till att söka inställningen till källkritik i dagens medielandskap hos ett antal intervjuade nyhetskonsumenter. I en värld med allt mer falska nyheter och större informationsmängd behöver vi se över hur vi ser på källkritik, vad det innebär att vara källkritisk och hos vem ansvaret för källkritiken ligger. För att söka dessa svar genomfördes en intervjustudie med semi-strukturerade intervjuer. Att källkritik är en komplex fråga framstod tydligt och den ökade mängden information gör den än mer komplex. Mängden information tillsammans med debatten om falska nyheter har bidragit till en ökad medvetenhet kring källkritik. Många intressanta frågor uppkommer som en följd av detta, bland annat hur en ska klara av att vara källkritisk.

Nyckelord

Källkritik - Curated flows - Fake news - Alternativa fakta - Omni - Algoritmer

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	4
1.1 Syfte.....	4
1.1.1. Frågeställningar.....	4
1.2 Avgränsning	5
1.3 Disposition.....	5
2. Teori och tidigare forskning	6
2.1 Teoretiskt ramverk.....	6
2.2 Tidigare forskning.....	6
3. Metod och material.....	10
3.1 Datainsamlingsmetod.....	10
3.2 Etiska aspekter	13
3.3 Analysmetod.....	14
4. Analys och resultatredovisning	15
4.1 Överblicksläsning	15
4.2 Förtroende	16
4.3 Ansvar	18
4.4 Källkritik - det finns bara där	18
4.5 Övriga upptäckter	19
5. Slutdiskussion.....	20
Litteratur och källförteckning	26
Bilagor	27
Bilaga 1 - Intervjuguide	27
Bilaga 2 - Transkribering	29
Intervju 1.....	29
Intervju 2.....	38
Intervju 3.....	46
Intervju 4.....	56
Intervju 5.....	65

1. Inledning

The Oxford Dictionaries valde år 2016 ”post-truth” (post sanning) till årets internationella ord (Berghel, 2017). Uttrycket ”alternative facts” användes av rådgivare till USA:s president och falska nyheter har blivit en industri. Vi lever onekligen i en tid av förändring inom nyhets- och informationsflödet. Spridningen av falska och förvridna nyheter blir allt mer omfattande.

Nyhetsprogrammet *CBS 60 Minutes* tar i sin sändning den 27 mars 2017 upp problematiken med spridningen av falska nyheter som industri. I sitt program lyfter de ett exempel där så kallade ”botar”, datorstyrda låtsats-profiler på sociala plattformen Twitter, programmeras för att dela utvalda falska nyheter och på så vis ge dem spridning. Denna spridning leder till att fler personer tar del av de falska nyheterna och dessutom ser att de till synes är delade av många andra. Något som leder till att de också delas mer av riktiga personer på Twitter. Denna utveckling leder till intressanta frågor kring hur källkritik ser ut i den verklighet som denna industri och dessa tendenser skapar. Att många delar en nyhet, kan det vara ett skäl för att lita på den? Bör vi lita på nyheter online överhuvudtaget? Och kanske framförallt, vem är ansvarig för detta? Är det de som skapar de falska nyheterna, de som delar dem eller de som väljer att tro på dem?

1.1 Syfte

Denna användarstudie syftar till att undersöka hur den utveckling vi ser idag, med falska nyheter och offentliga personers sträckning av sanningar till ”alternativa fakta”, påverkar synen på källkritik. Studien syftar även söka svar på hur det digitala påverkar källkritiken samt vem ansvaret ligger på för att vara källkritisk när vi överöses med information. Studien är som nämnt en användarstudie och baseras på ett urval av fem normalkonsumenter av nyheter.

1.1.1. Frågeställningar

FF1: Hur påverkar ”alternativa fakta” och debatten om fake news synen på källkritik hos studiens respondenter?

FF2: Vad innebär det för dem att vara källkritiska i en tid där fake news har blivit ett vedertaget begrepp?

FF3: Hos vem upplevs ansvaret för källkritik ligga i dagens digitala värld?

1.2 Avgränsning

För studien genomfördes fem semi-strukturerade intervjuer, denna avgränsning gjordes framförallt av tidsskäl då en mer omfattande intervjustudie skulle innebära en allt för stor tidsåtgång till transkribering. Intervjupersonerna valdes ut i ett bekvämlighetsurval, att just denna metod för val av intervjupersoner tillämpats grundas på studiens omfattning. Då det intressanta var att söka ta reda på hur inställningen till källkritik ser ut i en mer generell uppfattning hos intervjupersonerna är det svårt att göra ett mer riktat urval. En stratifiering av urvalet gjordes dock, två av intervjupersonerna var akademiker medan tre var icke-akademiker, detta för att söka om det kunde finnas skillnader mellan dessa två studiegrupper. En annan avgränsning som gjordes var att fokusera på just källkritik, det hade i en mer omfattande studie varit av intresse att involvera aspekter som algoritmer och kodning påverkar tilltron till det digitala. Sett till studiens omfattning fanns dock inte möjligheten att undersöka även detta.

Studien söker dock undersöka hur synen på källkritik ser ut och om den möjligtvis är än mer komplex i en tid av digitalisering och ökning av falska nyheter, något som i en tid där just falska nyheter blivit en industri är en central fråga.

1.3 Disposition

Denna uppsats presenterar en intervjustudie och börjar med att gå igenom den teoretiska grunden undersökningen vilar på, Katz och Lazarsfelds (1955) *tvåstegs-modell*. Denna presenteras i ett kort kapitel för att ge lite bakgrund till den tidigare forskningen som studien bygger på. Den tidigare forskningen inleds sedan med en kort genomgång av kritik som har riktats mot den teori som presenterats, för att gå vidare och diskutera utvecklingen inom fältet där studier har visat att den fortfarande är aktuell. En central utveckling är *Curated flows* (Thorson & Wells, 2016) som presenteras mer ingående då analysen i studien huvudsakligen baseras på denna teori.

I metodavsnittet presenteras den semi-strukturerade intervjun som användes för datainsamling. En diskussion förs också kring för- och nackdelar kring detta metodval, även etiska aspekter lyfts och belyses. Sist presenteras den tematiska analysen som har använts för att analysera det material som genererats genom intervjuerna.

Vidare presenteras resultaten av den tematiska analysen med de framkomna temana. Dessa exemplifieras med hjälp av en rad citat för att hjälpa läsaren att sätta sig in i resonemanget. Analysen bygger sedan på resultaten i förhållande till tidigare forskning. Avslutningsvis förs en diskussion kring vilka slutsatser som går att dra av studien och här presenteras också svaret på forskningsfrågorna. I det avslutande avsnittet presenteras också de brister som finns i studien samt eventuell fortsatt forskning och intressanta följdfrågor som dykt upp under arbetet med studien.

2. Teori och tidigare forskning

2.1 Teoretiskt ramverk

I sin forskning ifrågasatte Katz och Lazarsfeld (1955) tanken om att nyheter går från ett medie som sänder dem direkt till alla mottagare i den stora massan, enligt den så kallade *injektions-modellen*. Denna menar att nyheter ”injiceras” av medierna direkt in i massan. Istället undersökte man hur informationen nådde ut till massan påverkad av flertalet faktorer på vägen, *tvåstegs-modellen*. En upptäckt som gjordes var att det i samhället finns *opinionsledare*, dessa individer är personer som har en högre grad av nyhetsintag. De, i sin tur, påverkar opinionsbildningen hos sina följare. En opinionsledare kan vara detta av olika anledningar, ofta är det en person i en auktoritär ställning, exempelvis en förälder, en chef eller en lärare. En central egenskap hos opinionsledare är att de har en högre grad av medieexponering. Detta upptäcktes först vid studier av den amerikanska presidentkampanjen år 1940, då det framkom att innehållet i nyhetsrapporteringen hade en ringa påverkan för beslutet vem folk lade sin röst på. När de undersökte detta fenomen gjordes studier av de individer som valde att ändra sin åsikt i valet, där framkom svaret ”andra människor” som anledning (Katz och Lazarsfeld, 1955).

2.2 Tidigare forskning

Tvåstegs-modellen har blivit ifrågasatt i den moderna digitala eran, detta då internet möjliggjort en mer direkt kommunikation mellan medier (sändare) och nyhetskonsumenten (mottagare), utan opinionsledarens inblandning. En annan kritik som lyfts fram mot modellen är att dagens nyhetskonsumtion ser annorlunda ut, med digitaliseringen menas det att följder som social isolation, individualiserad nyhetskonsumtion och nischade sändningar också leder till ett mer direkt flöde (Choi, 2015).

Det visar sig dock i senare studier att detta inte behöver vara fallet. Genom en studie av microbloggen Twitter framkommer tecken på att opinionsledare absolut är ett aktuellt begrepp. Genom spridningen av åsikter i sociala medier har opinionsledarna ett socialt inflytande. Det som framkom i studien var att opinionsledarnas "tweets" blev frekvent "re-tweetade", alltså andra medlemmar på Twitter valde att dela meddelandet i sitt eget flöde (Choi, 2015). En tolkning av detta är att det idag snarare handlar om en flerstegs-modell där de som tidigare var mottagare av opinionsledarens påverkan idag även bidrar till att sprida de åsikterna och på så vis blir delaktiga i flödet. Choi (2015:707) drar också slutsatsen att vad som behöver göras är inte att överge äldre modeller, som tvåstegs-modellen, utan snarare utveckla dem för att anpassas till att kunna appliceras på sociala medier.

En utveckling av Katz och Lazarsfelds tvåstegs-modell har gjorts av bland annat Kjerstin Thorson och Chris Wells (2016) som presenterar sitt ramverk *Curated flows*, kurerade flöden. Kurerade flöden syftar till hur informationen påverkas av flertalet aktörer på sin väg till nyhetskonsumenten eller mottagaren av informationen. Dessa aktörer kan vara traditionella nyhetsmedier, sociala kontakter eller algoritmer. Framförallt presenteras av författarna fyra orsaker till behovet av ett uppdaterat ramverk kring informationsflödet. (1) Möjligheten som idag finns till individualisering av ens medieintag, (2) den ökade kapaciteten för riktade meddelanden i strategisk kommunikation, (3) uppkomsten av algoritmstyrt innehåll från organisationer som exempelvis Google och Facebook samt (4) den nya delningen av information genom digitala nätverk såsom sociala medier. Den sistnämnda ger relevans för att diskutera tvåstegs-modellen och utveckla den med de övriga tre aspekterna som tas upp ovan (Thorson & Wells, 2016:1-2).

Individen hamnar med detta synsätt mer i centrum av flertalet flöden istället för att endast vara mottagare. Ett så kallat personligt informationsnätverk. Vidare finns det ytterligare en viktig aspekt i utvecklingen av ramverket. Tidigare har en lokal anknytning till mer formella grupperingar haft en större påverkan för politiska meddelanden. Idag ser vi istället, genom digitaliseringen, hur dessa personliga informationsnätverk är frikopplade från tid och geografisk plats. Kommunikations-aktörer runt individen, som då inte behöver befinna sig geografiskt nära, och i dennes nätverk gör hela tiden val som påverkar informationsintaget för individen. Dessa kallas vidare i texten för *kurerande aktörer*. Intressant blir då att genom denna syn på informationsflöden blir inga individers flöden desamma (ibid).

Att flöden är *kurerade* innebär urval och selektering, det vill säga en organisering av informationen för att filtrera det överflöd som finns och för att på så vis skapa en hanterbar storlek på informationsflödet, som fortfarande möter det informativa och strategiska behovet. Information har också tidigare varit kurerat i någon form, men skillnaden idag är att det är fler kurerande aktörer som påverkar informationen. Tidigare var det exempelvis inom politisk kommunikation främst genom nyhetsmedier informationen kurerades. Något som då är vad vi känner som *gatekeeping*. Idag är det kampanjgrupper, algoritmer, Facebook-vänner med flera som påverkar vårt informationsflöde. Jämförelser går alltså att göra med begreppet *gatekeeping*, skillnaden är dock att *gatekeeping* handlar om vilken information som släpps fram medan kurering av information snarare syftar till vilken information som belyses och prioriteras bland all information som finns (ibid).

Thorson och Wells (2016) lokaliserar fem kurerande aktörer; (1) journalister, (2), strategiska, (3) individuell medieanvändning, (4) sociala kontakter samt (5) algoritmer. *Journalistisk kurering* är vad som kan liknas med *gatekeeping*, redaktionella beslut kring vad som ska och inte ska publiceras. Men som ovan nämnt fokuseras det i kurering på vad som belyses och främjas som viktigast i informationsöverflödet. *Strategisk kurering* är den möjlighet som finns för exempelvis politiska organisationer att skicka budskap direkt till en publik, nästan som en enstegs-modell. En risk med detta är en allt mer fragmenterad publik då den information som strategiskt skickas ut är till för att bekräfta en världsbild och i framtiden kan det leda till en minskning av information som motsäger individens ideologiska övertygelse. *Individuell kurering* syftar till mottagarens egen påverkan på sitt informationsflöde, genom aktiva val kan en påverka vilken information som ska nå en, framförallt genom den digitalisering som idag blivit verklighet. Denna kurering kan ses i ljuset av Blumer och Katz (1974) forskning kring *users and gratification* som menar att medieanvändare väljer innehåll för att tillfredsställa olika behov. Individuell kurering tar i beaktning att i dagens samhälle finns betydligt fler val att göra samt att de är mer nischade vilket leder till att denna kurering är av intresse även här. *Social kurering* är som ovan nämnt vad som mest kan liknas med tvåstegs-modellen, där sociala kontakter blir en typ av opinionsledare. Den sista, *kurerande algoritmer*, berör hur programmerade algoritmer påverkar den information vi får till oss, genom algoritmer visas viss information prioriterad före annan. Informationen som kommer upp i våra flöden anpassas exempelvis tidigare

användning, som google-sökningar. Pariser (2009) talade om något han kallade för ”filter bubble” då han beskrev hur Google visade olika sökresultat på samma sökningar, beroende på vilken data de hade om den individ som genomförde sökningen. Något som kan leda till ytterligare polarisering av ideologier då informationsflödet riskerar bli allt mer homogeniserat (Thorson & Wells, 2016:1-2). Viss forskning kring personlig kurering har redan visat på hur ökade individuella val i informationsflöden smalnar av intaget av motsägande ideologier. Dock kan detta motverkas genom andra kureringar. Precis som att algoritmer kan skrivas för att anpassa informationen till befintlig data om individen kan de skrivas för att göra motsatsen, t.ex. visa på information från den politiska oppositionen (Thorson & Wells, 2016).

Alla dessa kurerande effekter är också överlappande. Strategiska budskap kommer kanske via sociala nätverk och dessutom, om de är i digital form, kan de vara påverkade av en algoritm.

Debatten kring ansvarsfrågan gällande falska nyheter är delad. New York Times chefsredaktör Dean Baquet uttrycker att ”We need to devise more ways to go after it [fake news], write about it and take it down. We need to make clear that it’s not true.” (Berghel, 2017:83). Inställningen att medier är ansvariga för att ta bort falska nyheter ifrågasätts av Berghel som istället säger att vi behöver acceptera att det existerar och att det upp till läsaren att ”filtrera” (Berghel, 2017:83), alltså att vara källkritisk. För att vara källkritisk lyfter han fram journalisten Glenn Kessler’s (Washington Post) rekommendationer i tre plus fyra steg till nyhetsläsaren. Dessa är; (1) Autentisera källan, (2) kontrollera kontaktvägarna till källan (3) och granska författaren. Vidare om de tre första är ok ska en enligt Kessler; (1) vara uppmärksam på om en känner misstänksamhet, (2) Granska annonser och länkar kopplade till artikeln, (3) dubbelkolla referenser samt (4) använda sökmotorresultat för att verifiera informationen (Berghel, 2017:83). Men även detta uttrycker Berghel som otillräckligt, han menar istället att de falska nyheterna behöver kunna sållas redan innan en klickar sig in på artikeln. Berghel (2017) presenterar en alternativ lösning i att det ska finnas en teknisk lösning, men den lösning han presenterar är dock ej möjlig med dagens teknik vilket han också adresserar i sin text.

3. Metod och material

3.1 Datainsamlingsmetod

Den kvalitativa intervjun innebär individuella intervjuer med studiens intervjupersoner utifrån ett på förhand bestämt intervjuschema, detta schema kan variera i struktur. Strukturerade intervjuer innebär ett styrt frågeformulär och är på så vis den intervju som är mest lik en enkätundersökning. Vidare kan en, som i mitt fall, använda sig av semi-strukturerade intervjuer, dessa är friare samtidigt som de har en struktur och specifika frågor/ämnen som ska bli besvarade. Ordningen och exakt frågeformulering är inte av samma vikt vid dessa semi-strukturerade intervjuer. Följdfrågor och fördjupning får en mer central roll (Kvale & Brinkman, 2014).

En semi-strukturerad intervju bygger på en på förhand uppsatt intervjuguide, denna intervjuguide ska vara en övergripande guide och inte ett rakt frågeformulär med fasta frågor i en fast ordning. Ett stort ansvar ligger här på intervjuaren i att söka svar på de frågor och teman som är uppsatta, om ett svar uppkommer genom samtalet med intervjupersonen behöver den frågan inte nödvändigtvis ställas rakt ut. Vid framställandet av en intervjuguide ligger också stor vikt vid att formulera intervjufrågor i vardagligt tal, risken finns annars att frågorna ställs i forskningsspråk, något som kan hämma intervjupersonernas svar. Därför är det viktigt att som intervjuare formulera vilka forskningsfrågor en söker svar på och sedan formulera intervjufrågor som söker svar på dessa (Bryman, 2011).

En viktig aspekt att ta i beaktande vid intervjuer är den om kontext, det vill säga det omgivande sammanhanget. Det finns många kringliggande faktorer som spelar in i kontexten. Kvale och Brinkman (2014:120) talar dock om fyra ”särskilt viktiga” faktorer; intervjuaren, intervjupersonen, kroppen och icke-människor. Kontext i sig är ett komplext begrepp, i begreppet finns en svårighet i att definiera var gränsen går mellan kontext och objekt. Intervjupersonen kan vi ta som exempel, dess kropp och kläder är en del av dem, samtidigt kan de ses som en del av kontexten (Kvale & Brinkman, 2014). Med tanke på denna komplexitet väljer jag endast att belysa den kontext intervjun befinner sig i, detta i syfte att nå en så hög transparens som möjligt.

Den semistrukturerade intervjun innebär ett större fokus på intervjupersonens egen utsago än exakta statistikgrundande svar. I denna studie är intervjupersonernas egen utsago

och uppfattning kring forskningsfrågorna det centrala och därav blir den semi-strukturerade intervjun den mest lämpade metoden. Just valet av semi-strukturerad istället för ostrukturerad intervju, alltså en intervju som bygger på mer av ett övergripande tema och är mer fritt i samtalet, är baserat på två aspekter. Dels det faktum att studien söker svar kring relativt specifika forskningsfrågor och dels att den baserar sig på flera fall, alltså flera intervjupersoners utsagor och för att söka mönster i dessa behövs en viss grad av struktur (Bryman, 2011).

Urval är en central del i processen, både kring urval av intervjupersoner att intervjua, vilka delar av intervjuerna som ska lyftas för att exemplifiera samt om vissa delar av svaren ska analyseras på ett mer detaljerat plan. Alla dessa urval blir en del av processen. Även i presentationen av studien uppkommer en urvalsprocess, alltså vilka delar av intervjuerna som ska framställas för att visa på vad studien funnit för resultat. Flick (2006:123) delar upp urvalsprocessen i tre steg; *insamling av data*, där urval av intervjupersoner sker, samt vilka grupper dessa eventuellt skall komma från. *Analys av data*, där urval av material att analysera sker, samt urval inom materialet, vilket som skall analyseras djupare. *Presentation av data*, här behövs som tidigare nämnt ett urval av vilken del av materialet som skall presenteras för att visa på resultaten av studien.

Vidare kan en tala om två typer av urvalsmetoder. En total urvalsmetod där de som intervjuas är alla inom målgruppen, exempelvis alla inom en viss ålder på i en stad med en viss sjukdom. Den andra metoden, som kommer att användas i denna studie, är ett urval av personer som representerar en grupp (Flick, 2006:122-134).

Urvalet av intervjupersoner för studien har baserats på ett målinriktat bekvämlighetsurval. Målinriktningen var en av stratifiering och totalt fem stycken intervjuer genomfördes. Av dessa genomfördes två med intervjupersoner som har en akademisk utbildning medan tre genomfördes med personer utan någon akademisk utbildning. För att tydliggöra gränsdragningen har de med en akademisk utbildning minst en färdig kandidatexamen, medan de utan utbildning ej fick ha några högskolepoäng. I övrigt skedde urvalet på bekvämlighetsgrund. Beslutet om bekvämlighetsurval baserades på studiens omfattning och tidsplan (Bryman, 2011). En problematik som kan uppstå i en intervjustudie är att viljan att framstå med ”rätt” attityd gentemot källkritik påverkar intervjupersonens svar. Det skulle kunna uppstå en situation där de väljer att svara det som anses vara ”rätt” åsikt. För

att motverka detta gjordes urvalet genom en tredje part, som valde intervjupersoner som intervjuaren inte kände. Den gränsdragningen som då uppstod, den opersonliga relationen kan förhoppningsvis minska risken för den ovan nämnda problematiken. Dock går det aldrig att helt utesluta att det kan ha påverkat intervjupersonernas utsago.

För att säkerställa att intervjupersonerna hade möjligheten att förhålla sig till studien ställdes två kontrollfrågor; läser du nyheter minst tre gånger i veckan? Samt läser du någon gång nyheter digitalt? Urvalsparametrarna ledde till att tre tilltänkta intervjupersoner fick väljas bort. Intervjupersonerna som valdes ut var följande;

Intervjuperson 1: 28år, ej högskoleutbildad med högt nyhetsintag. Intervjuperson 2: 32år, högskoleutbildad med högt nyhetsintag. Intervjuperson 3: 31år, ej högskoleutbildad med lågt nyhetsintag. Intervjuperson 4: 35år, högskoleutbildad med högt nyhetsintag. Intervjuperson 5: 23år, ej högskoleutbildad med lågt nyhetsintag.

En intervjustudie bygger på ett tolkande förhållningssätt, detta ger en utmaning för intervjuaren i frågan om neutralitet. Genom att som intervjuaren sitter på en viss förkunskap och vissa förutfattade meningar blir det en omöjlighet att hålla studien helt objektiv. En viss typ av subjektivitet kommer att infinna sig. Genom denna subjektivitet som uppkommer vid tolkande forskning ifrågasätts ibland intervjun som vetenskaplig metod, något som dock grundar sig i den traditionella bilden av en absolut sanning. Hermeneutisk teori menar istället att det kan finnas flertalet riktiga tolkningar av samma sanning (Kvale & Brinkman, 2014). Kvale och Brinkman (2014:255-259) tar upp tre intressanta tolkningskontexter; *självförståelse*, *sunda förnuftets förståelse* samt *teoretisk förståelse*. Självförståelse syftar till att söka den mening intervjupersonen själv uppfattar. Detta är något som ger en bild av vad intervjupersonen själv har för uppfattning samtidigt görs det genom en tolkning utförd av forskaren. Det sunda förnuftets förståelse tar tolkningen ett steg utanför intervjupersonen och söker tolka utifrån en vidare förståelseram. Här väver forskaren också in en allmän kunskap i tolkningen för att kunna göra en vidare tolkning. Den sista tolkningskontexten, teoretisk förståelse, innebär att tolka uttalanden i intervjun kopplade till en teoretisk ram. Exempelvis sätts uttalande i perspektiv mot teorin om marxismen för att se strukturer som kan tolkas genom de svar som intervjupersonen uppger.

En tydlig distinktion mellan kvantitativ och kvalitativ forskning är att inom kvantitativt kan en förenklat påstå att det som undersöks är hur det ser ut, faktiska förhållanden, orsak verkan med mera. I kvalitativ forskning sökes snarare anledning till varför världen ser ut som den gör, vad är meningen och vad som ligger bakom hur det ser ut. Vidare ser den kvalitativa forskningen till fler perspektiv och söker förstå hur det finns ett flertal perspektiv att se på verkligheten ifrån (Flick, 2006). En skillnad som också går att visa på mellan kvantitativ och kvalitativ forskning är då hur kontexten får olika betydelser. Inom kvantitativ forskning sökes ofta kontexten neutraliseras, medan kontexten inom den kvalitativa forskningen snarare omfattas som en del i skapandet av den verkligheten som studeras.

Just den kontextuella aspekten leder till en svårighet i den externa *validiteten*, samt den *externa reliabiliteten* inom kvalitativ forskning. Genom att kontexten är en central del minskar studiens generaliserbarhet och därigenom minskar alltså den externa *validiteten*. Även den externa reliabiliteten kan ifrågasättas i en kvalitativ studie av detta slag, då studien bygger på intervjupersonerna och genom att intervjuerna är semi-strukturerade blir det svårare för en annan forskare att replikera studien (Bryman, 2011).

3.2 Etiska aspekter

En grundtanke inom etiken för kvalitativ forskning, som tas upp i Flick (2006:46) är att deltagarna frivilligt deltar i studien samt att de får full information kring studiens syfte. Detta problematiseras dock något genom att en allt för uttömmande för-information kan leda till förvriddning av resultaten, då förespråkas en så transparent hållning som möjligt. En problematik som också bör lyftas är den om frivilligheten i deltagandet, något som i fallet för denna studie blir en självklarhet, men för exempelvis en observationsstudie kommer vetskap om deltagande att påverka studieobjektens beteenden. I ett sådant fall behövs en diskussion kring vad som är bäst, både ur ett forskningsperspektiv och ett forskningsetiskt perspektiv.

Etiska dilemman som kan uppstå inom kvalitativ forskning kan ofta vara svårlösta och en tydlig gränsdragning är ofta svårare inom den kvalitativa forskningen än inom den kvantitativa. Ett exempel som kan lyftas för att belysa denna problematik går att finna i Flick (2006:49-50), där skriver han kring samtycke och huruvida detta kan uppnås med personer som kan ha en svårighet att avgöra att de är med i en studie samt vad denna studie innebär, exempelvis barn, mentalt sjuka personer eller personer med demens. Detta exempel är bra

även i en vidare reflektion då en förälder kanske är intresserad av vad deras barn sedan säger i en intervju som de givit tillstånd för.

En viktig etisk aspekt att ta i beaktande är kring vilken rätt du som intervjuare har att tillskriva mening till intervjupersonens uttalanden (Kvale & Brinkman, 2014:260). En eventuell åtgärd för detta är att låta intervjupersonerna läsa den analys som framkommer ur deras intervju. Ytterligare en etisk problematik som uppstår kring de intervjuer som genomförts för denna studie är hur mycket intervjupersonerna skulle informeras angående syftet med studien. Då studien ska föra en diskussion kring skillnaderna mellan akademiker och ickeakademiker uppstår frågan om intervjupersonerna bör känna till detta. Vid övervägande framkom vikten av neutrala svar som viktigare än intervjupersonernas vetskap om den nämnda jämförelsen och därav fick de ej denna information inför intervjuerna. Istället delgavs de informationen efter intervjun och fick då möjlighet att dra tillbaka sin medverkan om så önskades. Ingen önskade dra tillbaka sin medverkan.

3.3 Analysmetod

På den insamlade empirin görs en tematisk analys. En tematisk analys innebär en tematisering av intervjupersonernas utsagor. Genom transkribering av intervjuerna söker en sedan mönster och likheter i intervjuerna för att hitta teman bland svaren. Det finns en mängd litteratur kring hur en bör gå tillväga för att analysera kvalitativ empiri. Ekström och Larsson (2010:70-72) lägger fram en sammanfattning av dessa. Fokus i kvalitativ forskning är tolkning av det empiriska materialet, alltså behövs en övergripande läsning och tolkning kopplat till studiens teorier. Vidare ska en sortering genomföras där likheter sökes och grupperas för att sedan söka mönster bland svaren. När detta är gjort går det att söka efter rimliga slutsatser utifrån materialet, vad är sannolikt. Ett steg i analysen är också att söka vad de kallar ”det generella i det specifika”, alltså om det kan finnas något generellt att utläsa av liknande svar. En viktig aspekt i analysen blir också att söka relationer, hur vissa uttalanden och variabler står i relation med varandra, till exempel motsägelser och vad de kan betyda. Som avslutning är det sedan viktigt att kunna föra de resonemang i bevis genom framställan av empirin, kategorier och de framkomna temana i en, som Ekström och Larsson (2010:77) säger, helhet.

Att citera är en viktig del i analysarbetet, framförallt i framställningen av analysen och resultatet av densamma. Denna studie kommer att lägga en hel del fokus på att lyfta fram citat för att driva analysen, detta då intervjupersonernas ord är studiens primära empiri (Ekström & Larsson (2010). Intervjuerna i sin helhet går att finna i bilagorna, med censurering endast av namn och andra eventuella uttalanden som kan röja intervjupersonens identitet (Se bilaga 2).

Det tematiserade material som framkommer analyseras sedan mot den tidigare forskningen som går igenom ovan.

4. Analys och resultatredovisning

Utifrån svaren från fem genomförda semi-strukturerade intervjuer genomfördes en tematisk kategorisering. Denna kategorisering ledde till fyra stycken huvudteman. De huvudteman som framkom var; *Överblicksläsning, förtroende, Ansvar och källkritik - det finns bara där.*

4.1 Överblicksläsning

I intervjuerna framkom en tydlig bild av hur intervjupersonerna till stor del ägnar sig åt vad som kategoriserats som överblicksläsning, en läsning som fokuserar på rubriker och push-notiser. Detta förklarades med att en inte hinner eller orkar läsa alla nyheter i den mängd de finns idag. Snarare kollar en runt för att få just en överblick, sedan läser en vidare de artiklar som upplevs intressanta. Sättet dessa nyheter kom till intervjupersonerna var rubriker i traditionella medier, länkade nyheter via de sociala medieplattformarna Facebook och Twitter, nyhetstjänsten Omni som sammanställer nyheter från flertalet nyhetskällor samt push-notiser i telefonen. Att intervjupersonerna inte orkar eller hinner ta in all den information som finns tillgänglig leder alltså till ett selektivt nyhetsintag som baseras till stor del på tjänster eller personer som presenterar nyheter för dem. Intervjupersonerna uttrycker alltså indirekt bekvämligheten i att ”någon” väljer ut nyheter som ska läsas, genom framförallt push-notiser och samlings-tjänsten Omni. Som intervjuperson två uttrycker sig angående Omni;

Jag gillar att den är så kompakt. Du får en ... du hänger med utan att hänga med helt. Eeeh ... det ger en väldigt bra ... (tankepaus).... jamen överblick egentligen över nyhetsvärdet och det kan jag tycka är lite trassligt på dom andra .. eeeh ... liksom kanalerna (Bilaga 2).

I slutet av intervjuerna berördes attentatet på Drottninggatan den 7 april 2017 där en man i lastbil körde på människor. Här framkom det ett mönster som visar att mobiltelefonen är central för inhämtning av information, två av intervjupersonerna fick vetskap om attentatet via push-notiser, en via Facebook-chatt, en via sms och en fick reda på denna via en kollega som berättade det direkt.

4.2 Förtroende

När förtroende kom på tal visade det sig att det finns ett flertal faktorer som spelar in kring förtroende för information i nyheter, först och främst framkom svårigheten kring förtroende och det var väldigt tydligt hur komplext det är, som exempelvis kan ses i intervjuperson fyras uttalande

[...]i liksom etablerade medier så jamen litar jag väl i princip på det sen så håller man...sen kanske man...sen kanske man tänker att ja men det verkar va så här men jag liksom håll... behåller väl ofta nån slags öppenhet och tänker att jag kanske inte har tillgång till all information och så vidare. Men jag kan...all information kanske inte är korrekt så man ska nog hålla det lite öppet också (Bilaga 2).

Förtroende för medierna är något som byggs upp, vad som bygger upp detta visar sig vara svårare att lokalisera. Vissa intressanta iakttagelser kan dock göras, när vi talar om information som kommer från politiska källor visar det sig att förtroendet bland intervjupersonerna är lågt, något som visar sig i samtal kring uttalandet ”alternative facts”. Trots detta uttalande, som en av intervjupersonerna kallade ”korkat”, uttryckte alla att det inte påverkade deras förtroende för information från offentliga personer. Dels för att förtroendet redan är lågt och dels för att det är ett så pass extremt uttalande. På samma sätt finns en övertygelse bland intervjupersonerna att det finns en bakomliggande agenda hos de flesta aktörer som agerar inom medier. Vidare är den egna ideologin och världsbilden något som påverkar hur intervjupersonerna tolkar information. Information som går emot den egna världsbilden har en tendens att granskas hårdare, ”Om det är nån som säger emot en...så ’Nämen det häääär tror jag inte på’. Då är det klart att man börjar dubbelkolla saker och ting” (Intervjuperson 3, Bilaga 2). Samtidigt nämner intervjuperson två en intressant aspekt,

att ämnen som en är intresserad av och därav mer insatt kring är det mer troligt att en är källkritisk kring. Eftersom det är lättare att avgöra om något då är sanning

Ju mer insatt, ju mer...tänker jag nu spontant...ju mer insatt jag är i ett ämne desto mer....källkritisk är jag nog i det jag läser om det...alltså om jag kan mycket om jag är kunnig så kan jag också ifrågasätta på ett annat sätt (Bilaga 2).

Två intressanta sub-kategorier framkom gällande förtroende. Den första kring hur relationer mellan olika mediekällor spelar roll. Först hur medier granskar varandra och om ett medie inte är ifrågasatt av andra medier framstår det som mer trovärdigt. Också hur medier använder varandra som källor vilket det kan finnas en risk i som intervjuperson tre lyfter;

[...]om jag ser på flera ställen så är det automatiskt sant. Och det är klart att det går ju (knäpper med fingrarna) så då att sprida en falsk nyhet. Och alla tror det för att det finns ju på flera...för det är ju det man börjar göra, man börjar ju Googla runt. Man börjar titta så här, ja men vadå? Finns det här på andra ställen - ja men då är det ju sant. Det är ju den...det är ju liksom så folk oftast gör liksom...eller det jag kan tänka mig i alla fall. Jag gör i alla fall det. Så att det känns ju....det är ju livsfarligt (Bilaga 2).

Här går att se hur två typer av kurering påverkar, dels den journalistiska och hur denna framkommer i att en typ av källkritik är att undersöka andra journalistiska källor. Men även den individuella kureringen blir intressant att se till då de källor en troligen vänder sig till för att bekräfta är en del av det individuella nyhetsflöde en har byggt upp, då är frågan vilka konsekvenser det kan få.

Den andra sub-kategorin framkom i följd av den tidigare nämnda. När en söker mer information om något uppger alla intervjupersoner att de använder sig av sökmotorn Google, en självklarhet tills de fick frågan om de litar på Google, vilket det visade sig att ingen fullt ut gjorde. Snarare tvärtom, frågan om de litade på Google bemöttes flertalet gånger av skratt. Här visar sig återigen en risk i det oreflekterade kring den digitala nyhetsvärlden vi befinner oss i. Genom att algoritmer styr sättet vi kontrollerar fakta torde de ha en större plats i vårt medvetande.

4.3 Ansvar

Gällande ansvarskategorin framkom att ett delat ansvar med huvudansvar hos den slutgiltiga mediekonsumenten tycks vara den samstämmiga åsikten, dock med betoning på ett delat ansvar. För samtidigt som huvudansvaret bedöms ligga hos slutkonsumenten av nyheterna framkom också en del tecken på att intervjupersonerna i vissa lägen litar på att någon annan har varit källkritisk åt dem. Denne ”någon” kan vara en journalist, en tidning (DN nämns) eller sociala kontakter en litar på. När attentatet på Drottninggatan kom på tal visade det sig dock att det finns en viss förståelse för att medierna kan göra misstag och att det är en allt för komplex situation för att döma ut medierna. Detta kan ses som att vid en extrem händelse finns en större förståelse och en mindre källkritisk granskning, det är inte lika viktigt att allt är korrekt i en live-rapportering när något sådant händer.

Intervjupersonerna var, som ovan nämnt, överens om att ansvaret slutligen ligger på nyhetskonsumenten. Samtidigt framkom det tecken på att källkritik inte ansågs lika viktigt om det var nyheter som inte var av lika stor vikt för intervjupersonerna, eller om det var nyheter som inte intresserade dem. Om detta är ytterligare ett sätt att hantera mängden information som finns idag och det faktum att det inte går att källgranska all den informationen kan dock ej utläsas av intervjuvaren. Det intressanta är dock vad det kan få för konsekvenser då det samtidigt i intervjuerna framkom att de ägnar sig åt överblicksläsning, där de tar in information via rubriker och push-notiser och endast läser mer kring ämnen som intresserar dem. Om de tar in information kring världen i rubrikform och inte är källkritiska kring det som inte är av intresse blir risken stor för desinformerade medborgare.

Vidare finns en tydlig vilja att en skulle vilja vara mer källkritisk, samtidigt som att det är svårt att vara så källkritisk som en önskar. Detta blir då en anledning till tanken om att någon annan skulle ha varit källkritisk i ens ställe. På så vis går att tolka att förtroende för en person eller medieinstitution är en typ av källkritik för intervjupersonerna.

4.4 Källkritik - det finns bara där

Sista kategorin om att källkritik - det finns bara där, bygger på uttalanden från intervjupersonerna som säger att det är en undermedveten handling att vara källkritisk. Också det faktum att om det är små nyheter, ointressanta nyheter eller nyheter som upplevs oviktiga så källkritiskt granskar en inte dessa då det inte spelar så stor roll om de är sanna, därför kan

de tas som sanna enligt intervjupersonerna. Detta kan tolkas som ytterligare ett tecken på att det inte finns tid eller vilja att ta in all den information som nu finns tillgänglig.

Som nämnt ovan i stycket kring förtroende är det en komplex situation kring hur förtroende uppstår, vad som framkom var snarare att det växer fram. Vid försök att förklara detta talades det om svårdefinierade saker som mönster i tidigare rapportering, eller ren känsla som intervjuperson två talar om

*Det kan ju att vara att man läser nånting som ska vara så kallat fakta...
eeh...och så tänker man; varför är inte det här mer känt? Varför pratar vi
inte mer om det här?*

4.5 Övriga upptäckter

Vid frågan om det finns en skillnad i synen på källkritik nu tack vare den ökade debatten kring falska nyheter och alternativa fakta visade sig en skillnad hos intervjupersonerna. Intervjupersonerna var överens om att källkritik var mer i fokus nu. Dock framkom två ståndpunkter kring varför. Den första att det är på grund av den ökade mängden källor som behovet av källkritik ökat. Detta är något som visar sig när intervjupersonerna talar om så kallade traditionella medier, där de är mindre källkritiska, mest för att de som ovan nämnt litar på att de traditionella medierna är källkritiska. Som intervjuperson tre uttrycker det

*Hur ska jag kunna lita på att det är äkta nyheter...det är ju liksom deras
absolut starkaste budskap. Det finns ju ingen anledning annars att betala
för nyheter.*

Den andra ståndpunkten var att det berodde på debatten kring falska nyheter. Här gick det att urskilja en kategorisering av intervjupersonerna, de med större medieintag ansåg inte debatten vara en faktor utan snarare mängden information medan intervjupersonerna med lägre nyhetsintag ansåg det bero på debatten.

En intressant differens som framkom i intervjupersonernas svar var den om påverkan av opinionsledare, här fanns en spridning kring vikten av vem som delade informationen som kom dem tillhands. Spridningen visade sig i att intervjupersonerna uttryckte att det både spelade och inte spelade någon roll vem som delade. Inte heller i frågan kring antalet delningar eller antalet ”likes” ett inlägg eller en artikel har fått visade några läsbara likheter.

Gällande skillnader i syn på källkritik mellan intervjupersonerna med respektive utan akademisk utbildning gick det ej att urskilja några sådana. De skillnader som uppstod mellan intervjupersonerna går inte enligt resultaten att tillskriva utbildningsbakgrund. Utifrån denna studie går det alltså inte att dra någon slutsats kring om akademisk utbildning har en påverkan i synen på källkritik. Studien baseras dock på ett begränsat urval då endast fem intervjuer genomförts. Vid en mer omfattande studie kan det tänkas att andra tendenser skulle framkomma.

Som avslutning berörde intervjuerna den aktuella händelsen då ett terrorattentat inträffade den 7 april 2017 på Drottninggatan i Stockholm. Här uppstod en intressant diskussion. För trots att det fanns en konsensus hos intervjupersonerna kring att medierna ska gå att lita på och att de ska vara säkra på de nyheter de publicerar fanns en förståelse kring situationen då det ansågs vara en händelse av extrema mått. Det visade sig alltså en typ av acceptans för att oriktig information sprids i vissa situationer.

5. Slutdiskussion

En genomgående upptäckt är hur samlingstjänsten Omni har en del i intervjupersonernas nyhetsintag. Just den samlande funktionen och leveransen av ett redan sorterat nyhetsflöde leder till direkta kopplingar till teorin om kurerade flöden (Thorson & Wells, 2016). Att intervjupersonerna söker nyheter som är sammanfattade och utvalda är en följd av den stora mängd information som finns att tillgå. Vi ser alltså till att börja med ett bekräftande kring hur flöden är kurerade. Omni har ytterligare en central roll i intervjupersonernas medieintag, då den tillgodoser flera källor, något som sågs som avgörande för den källkritiska granskningen. Omni är alltså ett verktyg för intervjupersonerna för att få flera källor, då tjänsten samlar just flera källor på ett och samma ställe. Frågan är vad det kan få för effekter för medieintaget med en applikation som presenterar nyheter utifrån intresse.

Sett ur de kurerade aspekter som Thorson och Wells (2016) presenterar finns tre stycken av extra intresse sett till den centrala roll Omni visar sig ha, dels den om den individuella medieanvändningen. Omni som nyhetskanal bygger på just ett individualiserat nyhetsflöde, där ett val av intressen sedan avgör hur ditt nyhetsflöde i applikationen kommer att utformas. Just utformandet av nyhetsflödet leder till den andra aspekten, algoritmer. Algoritmer styr hur

och vilka nyheter som kommer att dyka upp i ditt flöde och här är en av studiens mest intressanta upptäckter, intervjupersonerna hade en låg medvetenhet och låg reflektion kring att algoritmer styr hur de får nyheter presenterade för sig. Dock var det, när frågan lyftes, en punkt som engagerade. En konsensus fanns kring att det är oroväckande och något som det borde finnas en högre medvetenhet kring. En intressant del som framkommer kring detta är hur alla blir ställda vid frågan ”litar du på Google”, vid eftertanke framkommer att det görs inte. Ändå är det ett verktyg i den källkritiska granskningen. Alltså ser vi hos intervjupersonerna hur algoritmerna är den minst reflekterade av de kurerande aktörerna, ändå är det en allt mer aktuell aspekt då just algoritmer styr mycket av vårt informationsflöde.

Den tredje kurerande aspekten som blir av intresse utifrån Omni är den om strategisk kurering. Ingen av intervjupersonerna reflekterade kring vilka som ligger bakom tjänsten och hur detta kan påverka nyhetsflödet. Oavsett om det påverkar nyhetsflödet eller inte visar avsaknaden av reflektion kring detta att det inte är en aspekt som ligger högt på agendan. Det framkom främst kring digitala nyhets sajter där ett visst uttryck för strategisk påverkan fanns, då i form av kritik mot den klickjakt vissa sajter ägnar sig åt, i det här fallet handlade det inte om några av de etablerade, traditionella medierna, utan rena nätbaserade nyhetskällor som exempelvis Nyheter24.

Den sociala kureringen visar sig spela en viss roll men i förhållande till de mediala verkar den vara längst ner i rangordningen. Något som visade sig i intervjupersonernas tal om att nyhetsrapporteringen var mer att lita på än vänners utsagor, samt att det var av liten påverkan hur nyheter delades i sociala medier. Alltså kan vi se att förtroendet för de etablerade medierna fortfarande är högt. Något som visar sig när ansvarsfrågan kommer på tal, för även om ansvaret ses ligga huvudsakligen på dem själva är det tydligt att medierna har en del av ansvaret, dels framkommer det i raka svar men samtidigt också i hur intervjupersonerna uttrycker att det finns en källkritisk aspekt som innebär att en litar på att medierna/journalisterna varit källkritiska kring den information som publiceras. Just att intervjupersonerna tycks ha ett fortsatt förtroende för de, som de kallar, traditionella medierna kan visa på att digitaliseringen med den ökade mängden ännu inte har någon större inverkan på synen på källkritik.

Gällande studiens forskningsfrågor lyder den första; ”Hur påverkar ’alternativa fakta’ och debatten om fake news synen på källkritik hos studiens respondenter?”. Här går, som

framkommer i analysen, att se en skillnad i förhållande till mängden nyheter intervjupersonerna tar in. De med ett högre nyhetsintag tillskrev den ökade mängden information deras ändrade syn på källkritik, medan de med lägre nyhetsintag tillskrev just debatten forskningsfrågan syftar till. Att det finns en koppling mellan större nyhetsintag och informationsmängdens inverkan kan vara en naturlig koppling. Ser vi till teorin om två-stegmodellen (Katz och Lazarsfeld 1955) skulle dessa personer med högre intag kunna tolkas som möjliga opinionsledare. Är de opinionsledare betyder det att de har en närmre relation till nyheter och därigenom utsätts de troligen för mer information som de behöver sälla bland. En person som inte har ett högt nyhetsintag behöver troligen inte reflektera lika aktivt kring mängden information. Här skulle det också vara intressant att undersöka vidare kring kureringen som sker med hjälp av algoritmer, för att se om de även här blir mer styrda av algoritmerna.

Den andra forskningsfrågan lyder; ”Vad innebär det för dem att vara källkritiska i en tid där fake news har blivit ett vedertaget begrepp?”. Någon större skillnad i vad det innebär med källkritik för intervjupersonerna mot tidigare går ej att utläsa av de genomförda intervjuerna. Vad som istället framkommer under intervjuerna är att det är mer komplext att förklara vad källkritik är. Vad som däremot blir av intresse är att en litar på att någon har varit källkritisk i ens ställe. Att sätta sitt förtroende för sanningen i nyheter till någon annan visar på hur opinionsledare fortfarande har en roll, samtidigt som den journalistiska kureringen tycks vara en av de starkare när det kommer till källkritik, journalister eller nyhetskällor med förtroende gör att en litar på vad de säger. Samma påverkan finns alltså i viss utsträckning i den sociala kureringen, om en person som har ens tillit delar information är intervjupersonerna mer benägna att lita på den. Den journalistiska och sociala kureringen tycks alltså ha störst roll gällande källkritiken idag. För även om vi använder oss av algoritmer ses inte detta som ett sätt att vara källkritisk, snarare uttrycker intervjupersonerna oro kring algoritmer.

Ansvar för källkritik blir den naturliga följdfrågan på tidigare stycken och är också vad forskningsfråga tre berör; ”hos vem upplevs ansvaret för källkritik ligga i dagens digitala värld?”. Ansvaret upplevs ligga hos nyhetskonsumenten men då det upplevs som en övermäktig uppgift förskjuter en ansvaret till journalister. Detta trots att det framkommer tvekan då intervjupersonerna funderar kring om det ändå alltid finns en bakomliggande agenda hos alla. Den tolkningen vi kan göra här är att det finns en önskan om att vara mer

källkritisk men att det blir en förhandling med sig själv för att klara av informationsmängden. Något som också skulle kunna vara förklaringen till den oreflekterade hållningen som framkom kring att algoritmer styr vårt informationsflöde.

Vidare är en fråga som dyker upp vad som händer när de personer en omger sig med har samma ideologi, algoritmerna anpassar sig efter den information som bekräftar en ideologi och de strategiska kommunikatorerna vet om detta. Som framkom i intervjuerna minskar den källkritiska tanken när det handlar om nyheter och information som bekräftar den befintliga världsbilden och ökar när det kommer till nyheter som motsäger den. Kan detta leda till en minskad källkritik i nyheter eller leder debatten om fake news och alternativa fakta till att vi detta till trots blir mer källkritiska. Kan vi ha Donald Trump att tacka för en uppgång ökning av källkritiskt tänkande?

Synen på falska nyheter visar sig dock handla om icke etablerade medier, när det kommer till de etablerade tidningarna och nyhetskanalerna finns fortfarande ett förtroende för rapporteringen. Vi lever plötsligt i en tid där medier, som ska upplysa oss och vara grunden för möjligheten till demokrati, inte alltid är att lita på. Utan en öppen press kan makten styra och leda utan insyn. Med ett informationssamhälle där det inte går att veta vad som är sant, kan makten då styra och leda utan insyn?

En slutsats som går att göra är att digitaliseringen påverkar intervjupersonernas nyhetsintag, att källkritiken delvis består av att söka fler källor kring nyheter, här är som ovan nämnt Google och Omni viktiga aktörer. En intressant slutsats som går att dra är dock att trots en medvetenhet om att nyhetsflödet kan vara styrt och anpassat är eftertänksamheten kring detta relativt låg. En spekulativ slutsats som kan dras från detta är att bekvämligheten i att få nyheterna selekterade och presenterade i en överskådlig mängd är viktigare, då det är en övermänsklig uppgift att ta in alla nyheter och all information som finns tillgänglig idag.

Intressanta frågor som dyker upp som en följd av studiens resultat är vad följderna blir om vi räknar med att bli ”matade” med nyheter. Mediehusen kan selektivt välja vilka nyheter vi ska läsa. Eller är det en återgång till den tid där vi fick nyheterna serverade genom urvalet i tidningen, ser vi återigen en typ av re-mediering i nyheterna? Det digitala har givit oss en myriad av källor och möjligheter att söka oss till oändliga mängder information. Leder detta till att vi för att hantera mängden söker lösningar på att få ett urval som i den traditionella

tidningen eller nyhetssändningen. Huruvida detta är en re-mediering och vad dess konsekvenser innebär är en intressant fråga för fortsatta studier i ämnet.

Fördelar med denna eventuella re-mediering är att de nyheter vi får presenterade kan komma från flertalet olika nyhetskällor. Vi behöver inte prenumerera på alla tidningar, exempelvis Omni sammanställer från flertalet källor åt oss. En nackdel är att detta styrs av algoritmer, om dessa programmeras att visa vad vi gillar? Med tanke på vad som framkommit i intervjuerna kring graden av källkritik när en tror på något så är frågan vad som händer med vår kritiska vana om vi aldrig behöver använda den? Om vi istället vänder på resonemanget kan algoritmer användas för att säkerställa en diversering i nyhetsflödet. Men för att detta ska bli en verklighet behövs ett regelverk och system för hur en diversering av nyheter skall genomföras. Det vi vet är att tekniken finns för att ytterligare polarisera och förstärka spiralen av selektiv nyhetsläsning. Men samtidigt att samma teknik, rätt använd, kan bidra till att motverka många av de negativa effekter som medföljer digitaliseringen.

För att kritiskt analysera vad studien saknar skulle det ha varit intressant att undersöka hur intervjupersonerna ställer sig till ägandefrågan gällande Omni, detta då tjänsten ägs av Schibsted Sverige AB, genom bolaget Schibsted Tillväxtmedier AB (<http://www.allabolag.se/5567740864/omnipunktse-ab>). Med sin roll som ägare för de svenska tidningarna Svenska Dagbladet och Aftonbladet (<http://www.schibsted.com/en/Media-Houses/>) skulle det ha varit intressant att undersöka hur den vetskapen skulle ha påverkat intervjupersonernas syn på tjänsten. Vidare finns i efterhand en önskan om mer frågeställningar i intervjuerna kring det individualiserade nyhetsflödet som Omni innebär. Det hade varit av intresse att undersöka intervjupersonernas syn på den aspekten.

Vid en fortsatt studie kring ämnet skulle det vara av intresse att undersöka huruvida obekräftade nyheter har en effekt, samt i så fall vilka effekter det kan ha att dessa rapporteras. Just att rapportera nyheter som obekräftade är ett sätt för medier att inte gå ut med att något som inte stämmer är fakta. Dock kan det uppstå problem i detta då, som vi kunde se hos intervjupersonerna, rubrikläsning och push-notisläsning av nyheter är ett sätt att ta in nyheter. Vad händer när det står en rubrik om något, sedan står det i artikeln att det är obekräftat, tas det för sanning och i så fall sprids denna osanning? Den individuella kureringen kan alltså leda till desinformation och kan i ljuset av intervjupersonernas utsagor ses som en av de viktigaste att belysa. Som vi ser i detta stycke behöver medvetenheten bli större.

Som sagt, det väcker ett flertal frågor och skulle vara en naturlig fortsättning på denna studie.

Litteratur och källförteckning

- Berghel, H. (2017). Lies, Damn Lies, and Fake News. *Computer (00189162)*, 50(2), 80-85.
- Blumler, J. G., & Katz, E. (1974). The Uses of Mass Communications: Current Perspectives on Gratifications Research. *Sage Annual Reviews of Communication Research Volume III*.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.
- Choi, S. (2015). The Two-Step Flow of Communication in Twitter-Based Public Forums. *Social Science Computer Review*, 33(6), 696-711
- Ekström, M. & Larsson, L. (red.) (2010). *Metoder i kommunikationsvetenskap*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Flick, U. (2006). *An introduction to qualitative research*. (3. ed.) London: SAGE.
- Katz, E. & Lazarsfeld, P. (1955). *Personal Influence: The Part Played by People in the Flow of Mass Communications*. Glencoe, Ill: The Free Press, s 124-134.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (3. [rev.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Pariser, E. (2012). *The filter bubble: what the Internet is hiding from you*. London: Penguin Books.
- Thorson, K. & Wells, C. (2016). Curated Flows: A Framework for Mapping Media Exposure in the Digital Age. *Communication Theory*, 26(3), 309-328.

Bilagor

Bilaga 1 - Intervjuguide

Hej, tack för att du ställer upp!

Den här intervjun görs för en kandidatuppsats på Stockholms Universitet, Institutionen för Mediestudier med inriktning på Medie- och kommunikationsvetenskap. Studien syftar till att söka inställningen till källkritik i dagens medievärld där digitala medier tar en allt större plats och där vi läser nyheter på ett nytt sätt. Studien baseras på ett antal intervjuer som spelas in och transkriberas, deltagande i studien är helt frivilligt och du kan när som helst välja att avbryta ditt deltagande. Vid frågor eller om mer information önskas kan du vända sig till uppsatsens författare, mig, Mikael Blixt, 073.036 54 32. Vill du ta del av den färdiga studien kontaktar du också mig.

Godkänner du att intervjun spelas in?

Berätta lite om dig själv? (Bakgrund, ålder, arbete, utbildning).

1. Hur är ditt förhållande till nyheter?

- Hur ofta?
- Påverkar de dig?

2. Hur följer du med i vad som händer i världen?

- Var läser du/stöter du på nyheter?

2.1. Brukar du tänka på var de nyheter du läser kommer ifrån? Är det skillnad på var du läser dessa nyheter?

2.2. Om du tar del av en händelse, brukar du tänka på var den kommer ifrån?

3. Har det hänt att du själv delat nyheter när du sett något?

- Brukar du kolla då var den kommer ifrån?
- Brukar du kommentera de nyheter du delar?

4. Känner du till händelsen där president Donald Trumps rådgivare Kellyanne Conway använder sig av uttrycket ”alternative facts” (angående pressekreterare Sean Spicers uttalande kring hur många människor som befann sig på Trumps invigning?)

(Ev. paus för genomgång av händelsen.)

5. Vad är dina tankar kring det här uttalandet?

5.1 Påverkar det ditt förtroende för information från offentliga personer?

- Hur?

6. Anser du dig själv vara källkritisk?

6.1 Vad är det att vara källkritisk?

6.2 Olika grad av källkritik i olika lägen?

- Om det är något som bekräftar din världsbild mot att det är något som motsäger den?

7. Hur avgör en om något är sant?

7.1 Finns det alltid en absolut sanning?

- Om inte, hur avgör en i sådana lägen?
- Hur tar en reda på vad som är sant? (Lita på Google?)

8. Tidigare talade vi om var nyheter kommer ifrån, kan det vara avgörande för hur källkritisk du är?

8.1 Om ja, berätta mer.

- Litar en på att någon annan varit källkritisk ibland?
- Var ligger ansvaret?

9. Om du ser nyheter delade i sociala medier, hur tolkar du dessa?

9.1 Hur värderar du dem?

9.2 Kommenterat/Okommenterat? Skillnad?

10. Om det är ok för dig vill jag avsluta med att prata om en aktuell händelse, attentatet på Drottninggatan i Stockholm den 7 april, är det ok?

10.1 Hur fick du reda på vad som hade hänt och vad fick du veta då?

10.2 Hur höll du dig uppdaterad?

10.3 Hur ser du på medierapporteringen kring händelsen?

10.4 Det gick en hel del rykten, bland annat om skjutningar, både på attentatsplatsen men även på exempelvis Fridhemsplan, vad är dina tankar om att TT går ut med detta?

Bilaga 2 - Transkribering

Intervju 1

Datum: 2017-05-01

Ålder: 28år

Ej högskoleutbildad

Intervjuare: M

Intervjuperson: A

M: Hej och tack för att du ställer upp. Den här intervjun görs för en kandidatuppsats på Stockholms Universitet, Institutionen för Mediestudier med inriktning på Medie- och kommunikationsvetenskap. Studien syftar till att söka inställningen till källkritik i dagens medievärld där digitala medier tar en allt större plats och där vi läser nyheter på ett nytt sätt. Studien baseras på ett antal intervjuer som spelas in och transkriberas, deltagande i studien är helt frivilligt och du kan närsomhelst välja att avbryta ditt deltagande. Vid frågor eller om mer information önskas kan du vända sig till uppsatsens författare, mig, Mikael Blixt, 073.036 54 32. Vill du ta del av den färdiga studien kontaktar du mig. Godkänner du att intervjun spelas in?

A: Ja

M: Berätta lite om dig själv

A: Eeeh...ja...mmm...allmänt då. (*Namn*) heter jag. Är 28 år snart och...eeeh...jobbar, ja sen några månader tillbaka på skola...inom skola. Och förväntade mig inte den frågan... eeeh...vet inte riktigt...

M: Lite så här bakgrund...vad har du gjort tidigare?

A: Jag har...om du tänker arbetslivserfarenhet så är det ju inom vård och omsorg. Det var några år efter gymnasiet som jag började vicka och sen har jag fått formell utbildning efter gymnasiala studier men inte pluggat på högskola och eeeh...det blir väl sammanlagt en åtta år nu av arbete inom den branschen.

M: Vad jobbar du med nu?

A: Just nu så är jag gruppchef kallas det på en gymnasiesärskola. Administrativa uppgifter. Fakturor och diverse personalfrågor.

M: Hur är ditt förhållande till nyheter?

A: Eeeemm...Det är väldigt viktigt för mig...eeehmm..jag följer händelser i världen...i världen och eeeh jag är (tankepaus) kritisk till saker jag läser så tillvida att jag har väl lite av en modell som jag följer...eeeh...varefter jag anser att saker och ting är trovärdiga eller mindre trovärdiga. Eeeehh. Men det är någonting jag har till vardagen att följa upp saker och ting.

M: Hur ser den modellen ut?

A: Den modellen...hehehe...asså när jag säger nyheter så tänker jag mest på liksom internationella händelser. Saker som har...Dom främsta temana är väl liksom krig och fred, eeh...såna saker. Och eeh. Jag har väl dragit slutsatsen att media vart man än bor ofta är lite av en arm av hmm...vad man ska kalla det? Intelligens..asså att det finns politiska motiv i det mesta som sägs...hmm...och...därav att saker som jag läser, om man säger, svenska nyheter om internationella händelser. Man brukar...jag brukar kunna se spår av hmm den... övergripande politiken som finns...och politiken som finns är ofta, liksom det finns drag...ja, vi lever i en tid av generell imperialism efter liksom millenieskiftet...som alltså är drag av det i nyhetersberätt..alltså nyhetsartiklarna ofta när det har att göra om såna saker...eeeh. och därav att det innebär inte att den andra sidans eeehm nyheter är sanning för det men man får bättre perspektiv om man läser båda sidorna och därav att jag också läser alltså nyheter från andra länder. Länder som kanske tas för att vara liksom eeeeh...tas för att utnyttja propaganda väldigt...hur som helst liksom. Man tänker rysk media, man tänker iranska medier eeh... men så. Nu har jag glömt bort vad frågan var men

M: Det är jättebra

A: Den modellen...ja precis. Det är lite så jag ser på iallafall saker som har att göra med internationella händelser av det slaget.

M: Tack. Du är inne på att du läser medier från andra delar av världen så hur följer du med i medier? Vart läser du?

A: Ehh. Jag har...(tankepaus). Asså främst så är det väl en, vad ska vi säga...det är en person faktiskt, en amerikansk historiker och som har en...ett nyhetsprogram, ett radioprogram... hmm. Han är väl generellt någon slags vänsterfigur men han är ...analyserar liksom händelseförloppet av olika saker och, och så. Eeehm. Det är liksom en källa. Sen är det....

M: Vad heter han?

A: Han heter Webster Tarpley. Han har också nån politisk organ...nåt parti där som undergruppering till Bernie Sanders större rörelse...fast...dom är ganska små så det är liksom ett spår. Sen är det etablerad, mer etablerad media. Tidnings....Ja det finns ju olika... (Tankepaus). Det är ju inte så att jag läser CNN exakt men eeeh....Det finns något...vad heter dom. Canadian research. Ta mig tillbaka till frågan...förlåt...

M: Jo...Vad...Hur du följer med i nyheter och vart du läser eller vart du stöter på nyheter kanske man också skulle kunna säga... vart du söker upp dem...

A: Jaha...Nä precis. Ja...då är det väl ett fåtal källor i form av en...alltså...en...vad ska man säga...en internetbaserad tidning som jag inte kan riktigt namnet på...Canadian researchers är någon slags portal för saker och ting. Det finns mycket skit där också. Men om man inte vet

vad man är inne på så...den här historikern och annars så kollar jag runt lite i även svensk media bara för att få ett hum om liksom vad sägs. Ehhh.. Det är sällan att nyheter når mig utan att jag vill det. Jag är ganska selektiv. Ehhh. Och det har med stress att göra generellt...att hålla på och bombarderas av löpsedlar och så vidare så. Nått sånt.

M: Om du tar del av en händelse som har hänt i nyheterna.... Du säger att det inte är ofta det kommer till...men om det händer...brukar du tänka på var den kommer ifrån? Eller även när du från honom — brukar du tänka på var han har fått den från till exempel?

A: Eeeh. Ja (viss tveksamhet i rösten). Om man tänker generellt så (lång tankepaus) tänker jag eeeh...nu måste jag fundera lite...eeeh... (lång tankepaus). Ja. Asså.... Källan är ju alltid viktig. Eeeh. När det har att göra med smärre saker, samhällsliv i olika avseenden...och det är ganska brett så spelar det mindre roll kanske för sanningsvärdet men...ja...jag brukar inte bekymra mig så mycket. Men större saker, jo det är klart. Om det kommer från ögonvittnen av en händelse eller om det kommer från experter som eeeh sen vet man ju aldrig aldrig om det stämmer eller inte liksom....det står aldrig att ögonvittnena...det kan vara lögnare liksom rakt av. Det har ju ljugits i media.

M: Hur brukar du värdera en sån situation då för att avgöra för dig själv?

A: Asså jag värderar inte varje, varje given sak. Jag ser hellre och läser hellre. Eeeh. Men.... (tankepaus). Då det är viktigt så är jag ganska snabb att dra nån slags slutsats. Det är en ganska simplistisk grej egentligen men...finns det någon, finns det någon som tjänar på det i något avseende. Det är en fråga man kan ställa. Vad kan det leda till politiskt och om det då gör det, innebär det då att det fanns någon agenda bakom det här som sas. Nu pratar jag explicit om fr...asså krig och fred och såna typer av saker. Eeeh. Och sen har det funnits liknande eeeh incidenter tidigare? Hur har det sett ut? Finns det något mönster? Ja...så...

M: Har det hänt att du själv har delat nyheter du har sett i soci...

A: (Avbryter ohörbart)

M: Om du har delat sociala medier...eller delat nyheter i sociala medier till exempel.

A: Ja...

M: Har du gjort det?

A: Det har väl hänt...

M: Mmmm....Brukar du.... när det har hänt har du kollat då vart nyheten kommer ifrån? Spelar det någon roll vart den kommer ifrån?

A: Eeehh....Dom...ja...alltså dom gånger jag har delat nyheter, när jag hade Facebook för i tiden så var det för att. Mitt syfte var väl att upplysa folk om hur det ligger till i...ja...det var väl. Det handlade om Syrien. Jag ville visa på hur det egentligen ligger till annat än det som

sägs och därför så var det ju ett ...en redogörelse av en...minns jag inte namnet heller...tyvärr igen...Men det fanns en nunna som hade, i Syrien, som hade gjort en rapport...eeeh...ja vad innehållet nu var så var det att...det gick emot den officiella liksom...det som sas. Eeeh. Och så var det, jag tror det var någon blogg som hade hänvisat till det där som jag delade. Och alltså det antal gånger jag har delat nyheter på Facebook har ju vart liksom för få...då är det just. Det är ganska specifikt i...om det är genomtänkt eller inte.

M: Vad gjorde att du kände att den där nunnan var att lita på?

A: Jaaa...(tankepaus)...Jag hade hört talas om en, dels via bloggen och dels via radion. Till sist så vet man ju inte...alltså om man ska hårddra det...men...jag tänker att...ehhhh...ingen annan hade sagt någonting om henne och då brukar det ligga något i sånt. Och återigen tillbaka till det här med modellen i hur man tolkar...så...eeeh...Så att...Så att det går att lita på var att jag hade hört från källor som jag tar för att vara trovärdiga.

M: När du delade nyheter då. Kommenterade du någonting själv då eller delade du den rakt av?

A: Nej, jag brukade bara. Jag la aldrig till någonting själv. Fick aldrig någon respons heller..hehe...lite tråkigt.

M: Tänkte fråga om du känner till en händelse som var...som är ganska nyligen. Händelsen när Donald Trumps rådgivare Kellyanne Conway använde sig av uttrycket ”alternative facts”.

A: Inte bekant nej...

M: Inte bekant...okej. Ehh. Då pausar vi för genomgång av händelsen...

(Paus för genomgång av händelsen)

M: Intervjun återupptas. Har du fått en genomgång av händelsen nu?

A: Ja.

M: Bra. Vad är dina tankar kring det uttalandet nu när du vet vad det handlar om?

A: Det låter ganska korkat. Eeeh... Fakta är ju fakta oavsett om kanske väljer att tvista till det eller inte...så att kalla det alternativ fakta. Det är varken fakta eller alternativ...det är bara nån...det är bara något uttryck hon tog till med som hon kanske inte förstod innebörden av...

M: Påverkar det ditt förtroende för information från offentliga personer?

A; Nej men mitt förtroende för sån information har aldrig varit jättehögt (båda skrattar) så... eeeh...och det här är väl nånting, allt sammantaget man kanske kan förvänta sig av en administrations som Trumps och på grund av mycket annat...

M: Du var inne på förut att du hade en modell lite som du tänkt dig kring källkritik. Anser du dig själv vara källkritisk?

A: (Tankepaus) Alltså...så tillvida att...Ja...Jag har en uppfattning om vikten av källkritik och jag har metoder för att vara kri...källkritisk. Därmed sagt så, som jag sa, varje given artikel tänker jag inte så om...Jag brukar tänka ibland att, om en nyhet...är av ett slag där liksom...det är inte är nåt...det kanske inte finns politiskt bakom, det kanske inte finns vinst bakom och bla bla bla bla bla...eeehm...så är det väl inte orimligt att det kanske stämmer. Jag kan inte ge något exempel nu kanske...och då...ja...Sen är det ju inte som att jag går och fäster mitt liv via att det måste vara sant men...ja...

M: Kan det finns olika grader av källkritik i olika lägen tror du?

A: Ja...Vilka lägen vet jag inte men asså...vad du menar men grader, det är klart...eeehm...till exempel...i skolböckerna så sa dom att var källkritiska. Finns det någon hemsk sida som är kopplad till det här stycket i det du läser nu och finns det kontaktuppgifter...det är väl källkritik i någon grad. Alltså...Sen kan man ta det längre och...om det handlar om vetenskap liksom - försöka hitta dom studierna. Man kan alltid ta det längre för att komma till första källan.

M: Du var inne på någon intressant sak just kring att du politiskt och den politiska aspekten...mycket som din modell byggde på också. Om det är någonting som bekräftar ens egen världsbild gentemot motsättaren, tror du det gör skillnad i hur källkritisk man är?

A: Det där får du förklara en gång till...

M: Om man tänker politiskt. Om man...Om det kommer nyheter som bekräftar sin egna politiska övertygelse gentemot om den motsäger sin politiska övertygelse...

A: Ja ok...om det händer eller?

M: Mmm om du får nyheter som...tror du att man är mer eller mindre källkritisk i något läge?

A: Det har väl inte hänt så jättemycket och ofta men...eeeh... om man gör den här modellen som jag pratar om väldigt simpel. Alltså barnsligt simpel så handlar det i grund och botten om att om nån säger något här så är det lögn. Det ligger i det den andra sidan säger. Alltså nu är (*Ohörbart*) och ofta så finns det något värde i att tänka så fast mer utvecklat men de gånger då det skulle motsättas mina uppfattningar...det är väl att...när man inte hittar någonting gott den andra sidan säger...när det finns fler...det är lite mer komplext...eeehhh...så...men...ja. Det är...får bli mitt svar tänker jag.

M: Mmm. Tack. Tänkte prata lite grann om just sanningar. Framförallt hur en fakta...och när det är fakta så är det fakta. Finns det alltid en absolut sanning?

A: Jag är...benägen att tro det. Och så...visst någonting kan upplevas på ett visst sätt av nån...och...det finns ju ett utrymme för subjektivitet men jag tror att mellan mångas uppfattningar och speciellt när man får mönster av nånting. Där i så finns det väl någonting

som kan kallas objektiv sanning. Till exempel vi har...radikal...det som kallas för radikal subjektivism. Folk som just Trump...där kan det finnas några såna. Det är att dom vill...dom alltså...alltings sanningsvärde är bara upp till ideologi. Och det finns ju folk i historien som har varit så...nej...men...eeeh...sen om det finns någon absolut objektiv sanning - det vet jag inte men...

M: Nej. Det är ju svårt att svara på.

A: Ja...jag har inte det svaret.

M: Om det inte finns det...vi var inne på att det ändå kan finnas någon objektivitet och subjektivitet osv framförallt i olika grader...det behöver ju inte vara radikal subjektivism...

A: Nä nä exakt...

M: Hur avgör en i ett sånt läge vad man ska tro på när man läser nyheter kanske...(tystnad) ...enligt dig såklart....

A: Ja...(tankepaus)...Ja det är svårt. Asså...Om en människa utan liksom allmänbildning, utan någon inblick i hur saker och ting fungerar litegrann i världen läser nånting och tar det för att vara sanning alltså...så....tänker jag...

M: Hur skulle du säga att du tar reda på vad som är sant om du blir tveksam till någonting och vill ta reda på det. Hur tar du då reda på det?

A: Google. (*Båda skrattar*). Ehhhmm...mest för att förstå vad som pratas om för vet jag inte det måste jag kolla upp och se lite olika saker...

M: Litar du på Google?

A: Well...inte på rak arm så men asså det...det beror på vad man hittar tänker jag... eeehmmm...så...

M: Vi pratade ju om var nyheter kom ifrån och du hade ju ett par starka källor som du oftast fick nyheter ifrån...Just avsändaren för nyheterna - avgör det hur kritiskt du läser dem?

A: Avsändaren - är det mediet som...?

M: Ja där, den som tillexempel den här...

A: Typ att det är ett radioprogram eller att det är på internet?

M: Nej, jag tänker mer att det kanske är han den här Webster...

A: Mmm, mmm...

M: Om han är avsändaren till exempel...

A: Jaha...

M: Om vi börjar där...

A: Mmm...Och du undrar om det har någon betydelse...

M: Hur kritisk du är när du läser eller hör nyheten - vem det är som förmedlar nyheter till dig...

A: Jo så är det väl. Eeeeh jag vill ändå...alltså...det är väl i regel så att det som sägs på det programmet tar jag ofta för att liksom...det här...det här stämmer nog. Men jag vill ändå påstå att det har nått dit efter att jag ändå själv har försökt vara kritisk och kollat runt och liksom så...men jo...definitivt...för att svara kort på din fråga.

M: Är det så då att du tänker att han i det här fallet har varit källkritisk redan till det han förmedlar så att du behöver inte vara lika kritisk?

A: Ja, det blir väldigt mycket så. Och det här...jag vet inte...jag tycker man förstår det här när man hör hur han förklarar så...eeeh...och då blir det ju lite så i vissa lägen att man liksom förpassar sitt kritiska tänkande till någon annan, vilket är farligt. Kan vara farligt men...det är den tendensen man har liksom.

M: Och på nåt sätt kanske man måste ha det...

A: Jo...

M: Med tanke på hur mycket information som....

A: Jo så är det ju.

M: Du frågade också förut om jag menade radio och TV och vart det kommer ifrån. Om vi tar den frågan då....Påverkar det hur kritiskt du tänker kring nyheter vilket medie det kommer via.

A: Ja för att...och här är det väl mer om det handlar om...mellan internet och TV...eller...printad...printade tidningar för att...och om vi då tar det tillbaka till ämnen som egentligen för mig - det är de enda som spelar roll om vi tänker nyheter, världen och hur det går där liksom...det du har med media är att du har liksom bolag som ägs av folk och som...jag menar för hela Europa - det är väl...alla citerar väl Reuters liksom..till exempel...eeehmm...där i kan man tänka sig att Ok...det finns...Okej, även om det inte är sånt...det de säger inte är direkt lögn så är det väl inte allt som tas upp där liksom, saker som skulle vara viktiga och där har du ju internet istället som...visst...det finns mycket. Mycket, mycket som inte är trovärdiga på internet men också bland det mest viktiga tror jag. Därför mellan dom två...så ja - det påverkar. Sen vet jag inte vad mer...alltså vilka andra medier...när jag säger radio så är det ju inte en fysisk radio utan via internet men...radio...

M: Och du var inne på det litegrann. Du sa den man lyssnar på eller läser också ibland tänker man har varit källkritisk...Var tycker du att det slutgiltiga ansvaret ligger för källkritik?

A: (Tankepaus). Det är väl hos...alltså...den som tar del av...mottagaren för vad det nu är. Tänker jag.

M: Mmmm...

A: Ehh... Speciellt i en värld där det sägs mycket och mycket stämmer inte...

M: Ligger något ansvar hos någon annan? Kan det finnas ett delat ansvar?

A: Jo, fast...eeeh...jo...säkert. Hehe...Meeen...Låt mig komma...journalister...neee...jovisst...det låter fint att det finns ett delat ansvar...

M: Om du ser nyheter i sociala medier...hur tolkar du dem på något annat sätt? Ytterligare...? Vi var inne på internet och vanor med det men om man tar sociala medier specifikt...

A: Ehhhmm..För att.. Många av dom nyheterna som jag har tagit del av på socia...nu har jag inte sociala medier men...eeehm...har varit om saker som för mig inte är jätteviktiga så har jag inte brytt mig. Jag har som sagt...jag har nog accepterat det för sanning men jag har inte gjort så mycket mer med det...jag har liksom...olika sociala...alltså typ statistik mellan män och kvinnor i Sverige och...mycket sociala frågor...eehmm..så jag har inte bekymrat mig så mycket men tagit det för att säkert vart sant.

M: Ser du någon skillnad i om den som har delat nyheten i sociala medier har kommenterat nyheten eller bara delat den rakt av?

A: Nej, jag tror inte det. Dom...det jag har sett har ofta startat någon diskussion eller att folk ger tummarna upp liksom...asså såna typer av kommentarer...Men..jag vet inte....

M: En sista fråga då. Om det är okej för dig skulle jag vilja avsluta med att prata litegrann om en aktuell händelse. Attentatet på Drottninggatan i Stockholm den 7e april. Är det okej?

A: Mmm..

M: Hur fick du reda på vad som hände? Vad fick du veta då?

A: Eeeh. Jag var på Kungsholmen och fick veta att...vad heter det...kommunaltrafiken hade stängts av. Och...då fick jag gå till min kompis kontor för att hänga där. Och jag hade fattat att en lastbil liksom hade kört in i folk...eeeh...så det var väl hos min kompis och sen vart det ju internet när man fick en lugn stund för att se vad som hänt...

M: Hur fick du den första informationen om att den här lastbilen hade...

A: Första infor...Ja, mina vänner - vi har en liten sån här messenger..du vet...utskjut av Facebook-appen då- en grupp där vi pratar då skrev en bara "Lastbilar har mejjat ner folk vid Åhléns. Är ni alla OK?"...så...

M: Mmm...just det så via vänner egentligen...

A: Mmmm...

M: Och sen berättade du att du gick till din väns kontor och när det blev en lugn stund så var det internet...Hur höll du dig uppdaterad? Vart på internet kunde du...

A: Just då var det DN för att de hade sån minut...någon som twittrade det senaste som händer liksom...Så var det DN och sen...farsan fick ju hämta mig eller han erbjöd ju sig med sin bil för att åka hem då och då var det radio...jag vet inte kanalen, men nån av de där...så....

M: Hur ser du på medierapporteringen som hände under händelsen framförallt...medan det här försegick under den dagen?

A: Eeeehmmm...well det verkar ha varit väldigt punktliga iallafall. Alltså...jag tyckte att... och det här var mer på DN:s hemsida...man läste...jag tyckte att man fäste väldigt stor vikt vid det här mer dagarna efteråt...men olika människors redogörelser för typ var dom befann sig och hur de kände sig och liksom mycket sånt...Fine men...jag tänkte att man kanske inte behöver fästa så stor vikt vid just det men annars den dagen så...som polisen har gjort det här, statsministern är här...alltså den typen av uppdatering var väl bra.

M: Det gick ju en hel del rykten under dagen direkt efter själva lastbilen hade kört in i Åhléns. Bland annat om skjutningar, både på attentatsplatsen vid Åhléns men även vid exempelvis Fridhemsplan eller Solna. Vad är din tanke kring det? För det var ju rena rykten...

A: Ja...eeeh...jo...precis...Mina tankar om det ...eeh...jag tänker att. Jag vet inte. Det var väl tumult och någon hörde någonting och det spred sig och så. Jag minns...jag tror det var min kompis i samma grupp som sa att skjutningar vid Fridhemsplan...ja...så...

M: För det här var ju information som kom via TT dessutom...att det var skjutningar på Fridhemsplan...

A: Mmm...

M: Och att en sån stor medieinstans går ut med en sak som uppenbarligen inte stämmer...hur tänker du kring det?

A: Ja...alltså...

M: Eller så här...deras ansvar i det...att de går ut med någonting som inte stämmer. Hur tänker du kring det?

A: Ja men...återigen då...när det är kaos då sprids eehmm...man kan inte...så kan man då kanske inte förvänta sig att de ska ta reda på det just då...återigen...att eeh...felaktig information kommer ut är något jag är bekant med så men...i det här fallet så spelar det mig ingen roll om de sa fel eller inte, jag har ingen...det vore kul om de sa rätt...men det gör inte mig någonting...

M: Bra. Tack så mycket för att du ställde upp (*Namn*). Har du något att tillägga som du känner att jag inte har frågat om eller som du känner att du vill tillägga bara?

A: Eehmm...Nej...det är lugnt.

M: Vad bra. Då avslutar vi intervjun.

Intervju 2

Datum: 2017-05-02

Ålder: 32år

Högskoleutbildad

Intervjuare: M

Intervjuperson: G

M: Hej och tack för att du ställer upp. Den här intervjun görs för en kandidatuppsats på Stockholms Universitet, Institutionen för Mediestudier med inriktning på Medie- och kommunikationsvetenskap. Studien syftar till att söka inställningen till källkritik i dagens medievärld där digitala medier tar en allt större plats och där vi läser nyheter på ett nytt sätt. Studien baseras på ett antal intervjuer som spelas in och transkriberas, deltagande i studien är helt frivilligt och du kan närsomhelst välja att avbryta ditt deltagande. Vid frågor eller om mer information önskas kan du vända sig till uppsatsens författare, mig, Mikael Blixt, 073.036 54 32. Vill du ta del av den färdiga studien kontaktar du mig. Godkänner du att intervjun spelas in?

M: Godkänner du att studien spelas in?

G: Jag godkänner

M: Tack. Kan du börja med att berätta lite mer om dig själv?

G: Absolut. Lite bakgrund så...?

M: Ja. Ålder, arbete, utbildning...

G: Absolut. (*Namn*) heter jag. Jag är 32 år gammal. Eeh. Jag jobbar idag som HR-chef på ett bolag inom bilbranschen som sälj och service...ehhh...egentligen är affärsområdena. Och jag har pluggat personal- och arbetsliv...eeeh. Läste i Kristianstad...eeeh...och gick ut ungefär 2008....2009. Har jobbat sen dess.

M: Hur är ditt förhållande till nyheter?

G: Då skulle jag beskriva det som...aktivt. Jag ser till att uppdatera mig dagligen...
eeeh...på lite olika kanaler. Eeeh...oooocch är generellt sätt intresserad av vad som
händer i omvärlden och...eeeh...ja..håller mig gärna a jour.

M: Hur påverkar nyheter dig allmänt?

G: Eeeh...hur påverkar dom mig...(lång tankepaus). Nämen i allt egentligen från...eeeh...
från att bara ta in omvärlden...alltså i allt från Sverige till världen. Men även i
diskussionsform i liksom sociala sammanhang. Eeeh...Jag har Omni som pushnotis och den
kollar jag på nog...jaa...15 gånger om dagen skulle jag tro. BBC också. Så...jag skulle nog
säga att det påverkar mig också i form av lite omvärldsbevakning i jobbet och eeeh...
stämningsläge. Kanske lite flummigt men...

M: Du var inne på att du hade Omni och BBC dels som...vad ska vi säga...källor. Hur...är
det någon annanstans du läser nyheter. Hur följer du mer med vad som händer i världen?

G: Eeeh...ok. Så rutinen. SVT Morgon varje morgon. Och då kollar jag igenom någon timme.
Då är det lite allt från nyheter till diskussionsforum. Så det är en kanal. Sen läser jag Svenska
dagbladet online. Eeeh. Prenumeration. Så det är en kanal. Omni och BBC - framförallt
rubriker, alltså pushnotiser. Eeeh...Meeeeen kan även gå in...Det funkar ofta så att jag får
en push och så jag är intresserad av ämnet så går jag vidare...läser om någon av SVD eller
DN eller BBC. Om jag vill få en liten...alltså...komma ifrån det mer svenska och få lite
bättre, liksom, bredare bild av nyhets...eeeh...flödet. Eeeh...Det gör jag gärna när det är...
när det är svenska nyheter som går ut. Eeeh i omvärld...så föredrar jag att kolla lite i
omvärlden också...eeeh..bara för att få en take på hur det rapporteras. Eeeh..mmm...Kan vara
Aftonbladet också (skrattar) men då är det på.. kanske inte så...där ifrågasätter jag ganska
mycket. Sociala medier till viss del men det är framförallt de vanliga kanalerna.

M: Just det. Omni är intressant. Hur brukar du tänka på vartifrån nyheten kommer när du läser
den i och med att det är en samlingstjänst?

G: Nej, inte så mycket faktiskt. Nej, det gör jag inte. Det gör jag inte. Jag ser inte den
som...så här är det. Jag gillar att den är så kompakt. Du får en...du hänger med utan att
hänga med helt. Eeeh...Det ger en väldigt bra...(tankepaus)...jamen överblick egentligen
över nyhetsvärdet och det kan jag tycka är lite trassligt på dom andra...eeeh...liksom
kanalerna. Säg att någonting har hänt i världen som är lite st...eller i Sverige som är lite större
nyhet- då är det 7 rubriker som är väldigt detaljspecifika i olika riktningar och sen kommer
liksom ”detta har hänt” längst ner. Omni är betydligt bättre där på att bara...eeeh...ge en kort
sammanfattning...eeeh men jag går ju inte in och läser så aktivt, det kan jag inte säga. Det är
mer rubriker.

M: Vart...eeeh...eller när du väl tänker på var de kommer ifrån...Gör du någon skillnad på
nyhetsvärderingen då?

G: Ja absolut! Absolut! Ta...eeeh...jamen ta Aftonbladet, ta TV4, ta...eeeh...Facebook eeeh LinkedIn...Då...Ja men då vill jag veta var det kommer ifrån. Om jag då ska ”använda” det. Eeeh...typ i diskussioner eller i...eeeh...ja vad det nu kan va. Eeeh. Svenskan...eeeh...sen finns det vissa medier som jag litar mer på. Som jag inte ifrågasätter hela tiden. Det blir ganska jobbigt att läsa nyheter om man hela tiden ifrågasätter värdet av dom. Eeeh. Och dit...ja dit hör väl liksom BBC eeeh, Svenska Dagbladet, Dagens industri, eeh...dom där.

M: Vad gör att just dom är att lita på för dig?

G: Mmm...Det är en jättebra fråga! (Lång tankepaus...) Därför att dom...inte blir lika...Jag upplever inte att dom blir lika ifrågasatta...eeeh...som andra medier. Eeeh. Och dom... (tankepaus)...Sen är det såklart så att dom är ju också vinklade. Där får man ju vara lite försiktig i hur man läser nyheten. Men...men dom har väl en mer diskret ton då. Mmm...

M: Du var inne på sociala medier...lite grann...eeeh även om du inte läser jättemycket därifrån så händer det att du går in och det är väl nästan oundvikligt idag. Har det hänt att du har delat nyheter själv i sociala medier?

G: Nej.

M: Aldrig?

G: Nej.

M: Ehh...Om du får en nyhet då, i sociala medier, sa du att du brukar vara lite mer ifrågasättande.

G: Mmmm...

M: Finns det någonting som kan påverka värderingen där också - uppåt eller neråt?

G: Ja. Om jag ser i flödet eller i ”likes” att en person jag har förtroende för också ”likear” alltså att jag bedömer att det här personen har...eeeh...skärpa som likear —där kan jag välja att tro på det. Så där spelar relationen ganska stor roll i hur jag bedömer dom.

M: Det är ju fullt naturligt.

G: Mmm...

M: Spelar det någon roll om det är nån som delat den eller gillat den eller delat och kommenterat den?

G: Ja, det gör det. Lite inflation i likes. Du kan likea utan att gilla egentligen... eeeh...kommentera - då har du gjort en effort...eeeh...och engagerat dig lite mer...eeeh...vilket jag tycker tillskriver värdet till artikeln. Och vad sa du mer?

M: Om de har delat den?

G: Och delat den....Ja, egentligen samma sak där. Kommentera och dela —då har väl den personen, utgår jag ifrån, bedömt att det här är en trovärdig källa och valt att gå vidare med den. Så ja, absolut! Det gör en skillnad.

M: Om dom har delat den eller delat och lagt en kommentar till delningen - förstår du vad jag menar?

G: Ja.

M: Är det någon skillnad också för dig?

G: Ja. Lite....Ja lite samma sak där också. Det är...eeeh...effortless att likea och att dela egentligen. Det kan man också göra snabbt. Men jag tycker att dela är lite mer medvetet. Det är lite mer ”jag vill att andra ska se det här”. Har du dessutom kommenterat - då har du ju....då har du ju verkligen stannat upp i din annars så upptagna dag för att andra ska se det... så att ja...det gör...ja...det är en (*ohörbart*) grej.

M: Jag tänkte vi skulle prata om en händelse som hände för ett tag sen...

G: Mmm...

M: Där president Donald Trumps rådgivare Kellyanne Conway använder sig uttrycket alter... eller alternative facts. Känner du till den storyn?

G: Mmm

M: Mmmm... Vad är dina tankar kring det uttalandet spontant?

G: (Tankepaus....) Aaaaatt....eeeh...nämen hon vill väl slå slag för...att....det äääär...det är öppet till tolkning och att vi behöver vara källkritiska i det som läggs ut av medier...eeeh... antar jag att hon vill få det till att den andra trovärdiga källan är den direkta länken...eeeh... typ Twitter i Trumps fall. Eehh...Och jag tycker inte att hon har...eeeh...alltså att...så är det ju. Att...Det är ju till viss del en tolkning här...i allt! Meeen...jag tycker samtidigt att det är... (tankepaus)...ja...lite farligt att...ja nej...jag vet inte...

M: Påverkar det ditt förtroende för information från offentliga personer när en person i hennes ställning ändå går ut och...så här...försvarar en lögn med det här uttrycket?

G: Generellt sett...om det påverkar?

M: Mmm....

G: (Lång tankepaus). Jag måste tänka efter....(tankepaus)...Jag vet inte om den händelsen påverkar egentligen. Men det är ju ganska...eeeh...generaliserande bilder av liksom politiker, näringslivspersoner...eeeh...och den...vad ska jag säga...iiiihhhh...det intresset utifrån hur

dom agerar som gör att alla har väl alltid skäl att ifrågasätta det som kommer...eeeh...Ja för nånstans...nånstans är det ju intressen som, som styr. Även en traditionell mediakanal...eeeh...nyhetskanal. Så att njaaa...vet inte om den isolerat...den förstärker väl bilden.

M: Du var inne på att det mesta är tolkningsbart, vilket också är väldigt intressant. Hur avgör en om något är sant då när man läser medier?

G: Eeeh...mmm...(lång tankepaus)...Det där är ju en jättebra fråga! Eeeh...För det kan ju vara så där...nu bara resonerar jag...eeeh...Det kan ju vara att man läser nånting som ska vara så kallat fakta...eeh...och så tänker man; varför är inte det här mer känt? Varför pratar vi inte mer om det här? Och så nånstans på vägen så är det...så blir det nånting annat i liksom den officiella diskussionen och debatten. Vad händer på vägen? eeh...Och jag inte få det till något annat än att det är tolkningar...eeeh...ååå...det är skrivna ord...eeeh...som...bjuder in till det. Jag tror att det är skitsvårt att få...eeeh...(tankepaus). Vi alla kommer tolka det budskapet olika beroende på varifrån vi kommer och vilken bakgrund och vad vi har varit med om tidigare osv. Och jag tror att det där inte går att...komma ifrån.

M: Om du är tveksam på om något är sant då...

G: Ja!

M: Hur tar du reda på...Hur gör du för att söka reda på sanningen?

G: Mmm...Fler källor. Eeeh...Fler källor. Jag skulle kolla på de här kanalerna som jag nämnde tidigare som jag bedömer är trovärdiga. Jag skulle göra en googling. Om jag är intresserad av något jag vill ta reda på. Och jag skulle fråga kloka personer i min närhet. Typ min bror. Han hade jag frågat.

M: Varför just din bror?

G: För att han läser mycket.

M: Ok...

G: Han är väldigt uppdaterad och han läser mycket internationella medier. Economist och liknande. Och har då kanske en lite annan tagning av det än vad...än vad man kan få på den svenska sidan.

M: Litar du på Google?

G: (Respondenten skrattar)...Hehe...eeh...näåå. (Skrattar igen)...Nä men...eeeh...jag skulle nog använda den till att förstärka eller försvaga bilden tror jag.

M: Utifrån det då - anser du dig själv vara källkritisk?

G: Ja och nej.

M: Ja och nej?

G: Mmm.

M: Utveckla gärna!

G: (Tankepaus). Jag vill snabbt säga ja för jag tycker nog inte att jag går på dom...dom liksom flesta fällorna men...om jag ska vara något snär insiktsfull och analytisk så nej. Eeeh...för att jag är också bekväm. Jag är också...eehe...lägger inte ner alltför mycket tid på att ta reda på eeeh...den andra, tredje, fjärde eller femte historien kring samma nyhet. Som jag tror skulle behövas egentligen för att värdera och kalibrera uppfattningen. Så att ja eller nej. Ja och nej.

M: Kan det vara olika...eller kan du vara olika källkritisk i olika lägen tror du?

G: (Tankepaus) Ja....(viss tvekan)...Skulle jag...om jag ska sätta mitt namn på någonting i alltifrån en diskussion till eeeh jobb...använda det i yrkessammanhang eller...eeeh...så...social media...då skulle jag absolut säkerställa mer än om jag läser för min egen nyfikenhets skull.

M: Så om du till exempel skulle dela på sociala medier ...en nyhet?

G: Ja..ja.

M: Kan själva nyheten i sig påverka hur källkritisk du är tror du?

G: Ja...! Absolut! Ju mer insatt, ju mer...tänker jag nu spontant...ju mer insatt jag är i ett ämne desto mer....källkritisk är jag nog i det jag läser om det...alltså om jag kan mycket om jag är kunnig så kan jag också ifrågasätta på ett annat sätt...eeeh...Om det är...ja men om det är nyheter som jag tycker är; Nää det här låter ju jättekonstigt - bara som min spontana reaktion - då skulle jag ju också vara det. Tänker jag...Kul fråga!

M: Om det är nyheter - du var inne på förut att man påverkas av sin bakgrund osv i tolkningsläget. Om det är nyheter som kanske bekräftar din egen världsbild gentemot motsäger din världsbild, hur tror du att det påverkar din källkritiska...

G: Nämen den påverkar ju absolut. Absolut! Jag tror att det är jättenaivt att säga att det inte gör det. Eeeh...Att söka svar på det jag redan tycker mig veta eller är känt för mig sen tidigare - klart jag färgas av det. Det tror jag. Det tror jag att...ja...det vill jag nog påstå att de flesta gör.

M: När är du mer eller mindre källkritisk då?

G: Då är jag ju mindre källkritisk om jag söker efter svar...på det jag redan tror är sant.

M: Just det. Jag vill bara förtydliga för...fint...Nu vill jag prata lite mer om ansvarsfrågan i källkritik. För vi har ju pratat om var nyheten kommer ifrån, dels pratade vi om din bror till exempel som du kan fråga. Du pratade om Omni osv...lite olika källor. Och du var inne på att det kan vara avgörande för hur källkritisk du är vartifrån nyheten kommer.

G: Mmm...

M: Är det så att du ibland litar på att någon annan har varit källkritisk åt dig i såna lägen? Eller vad beror det på?

G: Ja...Det kan jag göra. Det kan jag göra. Och då är det personer som jag känner väl. Eeuh... Som jag gör det med. Men det kan nog också vara...eeh...njae...nä...det kan (respondenten skrattar..) Om jag tänker efter, det kan nog också vara personer som jag ser upp till tycker jag är trovärdiga generellt sett. Media som inte jag känner - om dom säger nånting. Då är jag mindre källkritisk än om nån jag ifrågasätter på ett annat sätt säger nåt.

M: Så om t.ex. BBC säger någonting...

G: Ja!

M: ...så kan du lita på att de har varit...förstod jag dig rätt då om medierna?

G: Ja, jag litar mer på BBC än Fox exempelvis.

M: Tolkar jag dig rätt då om du...bara för att förtydliga. Jag menar - i det här fallet så litar du då på att BBC i sin tur är mer källkritiska då kanske med vad dom tycker än vad Fox då är i det här exemplet.

G: Precis, precis.

M: Bra. Var tycker du att ansvaret ligger för källkritik?

G: Jag tycker det är på två håll. Jag tycker det är media - absolut! Eeh..För det fin...det går inte att komma ifrån. Det finns en..dom har en tydlig maktposition i hur dom styr nyhetsflöden och påverkar människor. Så där ligger ett ansvar absolut. Men sen ligger det ju också ett ansvar på individen. Att faktiskt öppna ögonen och ifrågasätta. Eeuh...Och bara... eeuh...vara öppen för och mottaglig för att...eeh...att källan inte är trovärdig. Det vill säga inte...inte springer runt med skygglappar.

M: Som uppföljning på det lite grann. Om det är OK med dig skulle jag vilja avsluta med att prata om en aktuell händelse. Attentatet på Drottninggatan i Stockholm den 7e april.

G: Mmm..

M: Är det OK?

G: Absolut!

M: Hur fick du reda på vad som hade hänt till att börja med?

G: Satt och fika...Det var en fredag. Så jag satt på en fika och vi skulle tacka av en kollega. Eeuh... Och vi befinner ju oss 20 personer i rummet ungefär. Och jag kommer från ett möte och så har jag inte varit...jag har inte kollat Omni. Och någon säger "det har hänt nånting". Därifrån.

M: Japp. Och det du fick veta då var att det hade hänt nånting.

G: Mmm eller ja på Drottninggatan...

M: Hur höll du dig uppdaterad?

G: Eeuh. Då gick jag och hämtade mobilen och så gick jag in på Svenska dagbladet, jag gick in på DN. Eeuh. Jag gick in på Omni. Och jag gick in på Aftonbladet. Gjorde jag. Och även eeuh...SVT Digital började ju direkt sända...live-sända...så det följde jag också. Och min bror! (respondenten skrattar).

M: Hur ser du på hela helheten kring mediareporteringen under den här händelsen?

G: Ja men den tyckte jag var...jag tycker...kritik var välförtjänt...Eeuh...Jag tycker nånstans...det är en balansgång mellan att komma ut med ett budskap snabbt för att varna allmänheten...eeuh...och att skjuta ut ett budskap som skapar ännu mer rädsla och panik. Eeuh...och där tycker jag liksom att...eeeh...det...den balansen var väl sådär...kan jag tycka...det var ju liksom skottlossning på Kungsholmen och allt möjligt...eeeh...som ledde...som jag tror ledde till att det också var skottlossning på Mall of Scandinavia och det var skottlossning på den andra Gallerian...Det fick ringar på vattnet...eeeh...och där tycker jag att media borde tagit ett större ansvar...eeeh...tycker att...eeeh...jag tycker också att..att live-rapporteringen som följde var...eeeh...fel fokus på. Mycket "hur känns det för dig?"..eeeh...vilket jag är lite sådär...eeeh...efter den trettonde personen tillför det kanske inte jättemycket nyhetsvärde...det kändes hemskt för alla. Eeuh...och borde fokuserat på mer...mer konkreta saker och eeuh...mer kring det polisiära arbetet egentligen..

M: Du är inne på de här ryktena som gick om skottlossningarna bland annat. Om det hade varit sant och nyheterna hade valt att hålla på det för att de inte var säkra...

G: Det är det! Det är det! Där har vi balansen! Den är...den är svår. Den är tuff. Men...Jag tycker att det är fel att gå ut och säga att det är bekräftade uppgifter. Jag tycker att man...i så fall...kan gå ut och säga att det förekommer...liksom...rapportering..."Vi jobbar på att få uppgifterna bekräftade". Och det är en ganska stor skillnad i det!

M: Verkligen! Och det här i fallet så bekräftade de ju varandra nästan.

G: Precis!

M: Och det var en bekräftelse från TT.

G: Ja!

M: Som medierna gick på...

G: Just det!

M: Skulle du säga att du litar på TT generellt?

G: Nej. Eller...nja...Generellt...(tankepaus). Pass! Jag vet inte faktiskt...Jag är inte..varken ja eller nej.

M: Du sa att du ville ha mer kring det polisiära arbetet och mindre berättelser. Ögonvittnen som källa?

G: Nja. Ja..Eeh...Ögonvittnen - absolut! Det tillför...det tillför förståelse för hur upplevdes det, hur var det, vad hände...absolut! Värdefullt! Vad jag tycker att dom gick ut och gjorde var för att fylla...fylla tid...så pratade dom ju med...eeeh.. ”dig som är Stockholmare - hur upplever du det här bara generellt”! Och det var väldigt många såna accounts. Och...eeeh... ja...nä...tycker även polis...fast det är ju i och för sig inte media så...men presskonferensen var...det fladdrade där i början. Meeen...Njaaee...det var lite konstigt fokus i det läget.

M: Bra! Då har jag frågat dom frågor jag vill.

G: Va? Härligt!

M: Är det något du känner att du vill tilläga kring det vi har pratat om eller är det något du saknar?

G: Eeh...(lång tankepaus)...Nej. Jag tycker det var bra frågor! Det var kluriga frågor!

M: Härligt. Då får jag tacka så mycket för att du ställde upp!

G: Tack!

Intervju 3

Datum: 2017-05-02

Ålder: 31år

Ej högskoleutbildad

Intervjuare: M

Intervjuperson: T

M: Hej och tack för att du ställer upp. Den här intervjun görs för en kandidatuppsats på Stockholms Universitet, Institutionen för Mediestudier med inriktning på Medie- och kommunikationsvetenskap. Studien syftar till att söka inställningen till källkritik i dagens

medievärld där digitala medier tar en allt större plats och där vi läser nyheter på ett nytt sätt. Studien baseras på ett antal intervjuer som spelas in och transkriberas, deltagande i studien är helt frivilligt och du kan närsomhelst välja att avbryta ditt deltagande. Vid frågor eller om mer information önskas kan du vända sig till uppsatsens författare, mig, Mikael Blixt, 073.036 54 32. Vill du ta del av den färdiga studien kontaktar du mig. Godkänner du att intervjun spelas in?

M: Godkänner du att intervjun spelas in?

T: Ja

M: Börja berätta lite om dig själv. Lite bakgrund, ålder, arbete, utbildning.

T: Mhmm. Jag heter då (*Namn*) och är 31 år gammal. Jobbar inom...media! Så det här är ju faktiskt ganska...eeeh...eller väldigt intressant ämne tycker jag. För det är nånting som vi pratar ganska mycket om...kanske inte just hos mig...jag jobbar på Bonnier Tidskrifter så vi har ju inte så mycket nyheter. Men min käre sambo jobbar ju då på DN. Så det är faktiskt nånting vi pratar ganska mycket om. Eeeh...men ja. Som sagt jobbar med försäljning på...inom Bonnier...eeeh...och har gjort det...har varit inom media 5 år ungefär. Har ingen utbildning inom media. Har bara en utbildning inom smink men det hör ju inte (skrattar) till det jag jobbar med just nu. Eeeh...så ingen utbildning på det sättet.

M: Härligt! Hur är ditt förhållande till nyheter i övrigt skulle du säga generellt sätt?

T: Mmm...Asså. Det blir ju...jag kan ju känna...för mig blir det ju så här när jag jobbar så mycket med att vara så himla...man ska va så digital och det är så himla mycket...det är väldigt mycket media så gör det att jag konsumerar mindre media själv. Tyvärr. Så att mindre nyheter, mindre framförallt av de traditionella kanalerna. Det är väldigt sällan jag sätter mig och läser en tidning...alltså en papperstidning om man säger så...Eeeh...ganska sällan jag sitter och tittar på nyheter för vi har liksom inga TV-kanaler hemma längre så jag känner mig otroligt modern (skrattar mycket). En modern mediakonsument. Eeeh. Nämen...för...ens privata beteende har ju förändrats otroligt mycket de senaste åren. Så att jag...jag...det gör jag gör egentligen är ju...jag går in på DN:s app. Skrollar igenom de första liksom...bara egentligen rubrikerna. Det är typ det jag gör...Och sen så, om det är nånting som är väldigt intressant så läser jag väl vidare litegrann. Men. Det är inte så mycket mer än det. Sen så kommer ju resten av liksom nyhetsflödet egentligen från Facebook. Till största del. Och det de kanske pratar om på kontoret. Men mestadels är det ju, liksom, Facebook skulle jag säga som liksom är den största källan egentligen till sånt som kanske inte är...hör till...liksom Donald Trump eller liksom de absolut viktigaste liksom kriserna som har hänt i världen.

M: Just det. Härligt. Du säger att du, ja att du stöter oftast på nyheter via Facebook då men även via...till viss del via DN:s app då.

T: Mmm...

M: När du får nyheter via Facebook då till exempel. Brukar du tänka på var nyheten kommer ifrån när du läser den?

T: Nej!

M: Utan du ser den i flödet och läser den...

T: Ja precis. Det är sällan jag egentligen...jag skulle inte säga att jag läser så mycket artiklar där. Det gör jag faktiskt inte. Det är sällan jag klickar vidare. Det är mest att man liksom bara ser...jag använder, eller jag använder ju liksom inte Facebook för...eller som en sån kanal. Utan det är ju liksom bara att man blir..man blir ju påverkad när man är inne där. Så det tycker jag mer så här...för mig kanske det är en barometer för vad som händer i världen. Vad folk... vad folk pratar om egentligen. Vad är det som diskuteras. Eeéh. Runt omkring en. Så det behöver liksom inte...det är inte så att jag...jag skulle inte säga att jag tar dom artiklarna så seriöst kanske egentligen. Och det är väldigt sällan som jag liksom ser det som ett nyhetsvärde...jag...jag delar inte artiklarna själv eller liksom går in och djupdyker i det så. Eeéh...Dom gånger jag gör det, eller dom få artiklarna som jag kanske egentligen läser det handlar mer om kanske typ eeéh...kost och träning. Såna saker. Vad är det senaste inom det eller bra, bra tips på nån träningsövning och så där. Och då är det ju inte riktigt lika liksom... eeéh...Då handlar det mest liksom, ja men gör squat och hur många tusen sätt kan man göra det på liksom. Alltså du vet. Det är inte så...det är inte så jäkla viktigt om det kommer ifrån ”de-flex” eller från någon bloggerska som har hittat på det själv liksom. Det är lite så... (skrattar). Så tänker jag i alla fall.

M: Om du tar del av någon specifik händelse så...du var inne på förut om när det hade hänt nåt speciellt så där som man läser. Brukar du tänka på då var du läser om det? Vart du väljer att läsa om det...?

T: Ja. Jag skulle säga att jag gör det...nuuumera skulle jag säga att jag gör det. Men hade du frågat mig för kanske ett halvår sen hade jag inte svarat samma sak. Och det är bara för den debatten som har dykt upp nu liksom den senaste tiden med liksom all...(skrattar)...får väl sufflera Donald Trump liksom med sina ”fake news” och allting liksom. Så det är klart att det har blivit en...det har ju verkligen väckt liv i debatten otroligt mycket den senaste tiden...och jag...det var ett praktexempel nu liksom när...eeéh..terrorn som var i Stockholm...då var man ju liksom, jag var ju inne på kontoret när det hände. Vi blev liksom inlåsta och då är det ju liksom kanske 15 personer i rummet och alla få SMS från olika håll - ”nu är det skottlossning här, nu är det skottlossningar där, ni får inte gå dit, ni får inte gå dit”. Och det var ju ingenting som var sant. Så hur det här sprids liksom på ett, på ett väldigt liksom...sjukt sätt egentligen liksom. Och ingen är liksom...Man bara ”ja det är sant, så är det liksom”. Det är ingen som ifrågasätter det här längre så det börjar ju verkligen bli en otrolig viktig grej. Så jag är så här, är det nånting som har hänt går jag alltid in på DN. Det är liksom där jag kan verkligen lita på att jag får rätt information. Hoppas jag iallafall liksom.

M: Man hoppas ju det. Vad är det som gör att du känner att DN är där du kan lita på informationen?

T: Dels så tycker jag att dom är liksom...ja men det är ju det dom dels jobbar med...eeeh... det är verkligen liksom att dom har en trovärdighet i form av att dom har liksom...sätter väldigt hög...vad ska man säga...eeeh...mmm...ja men auktoritet på det sättet. Det är ju journalister som har jobbat där hur länge som helst och liksom det är ju...Det får jag ju höra också från inside informationen såklart liksom och hur otroligt duktiga dom är och liksom hur seriösa dom är och såna saker. Men det kan jag ju tycka så här att det handlar inte om att det skulle vara...om det är DN eller om det är Svenska dagbladet och dom här typerna av liksom nyhets...eeeh...vad man ska säga...nyhetstidningar...nyhetshus. Där tycker jag att jag kan lita liksom på informationen jag får. Eller den som jag får liksom...

M: Just det. Du nämnde att du inte brukade dela nyheter så mycket. Eller aldrig dela nyheter.

T: Nej.

M: Brukar du kommentera nyheter på Facebook till exempel eller så där?

T: Naaaaeee. Nej. Jag är inte så aktiv i sociala kanaler. Det är jag inte.

M: Just det. Du var inne på Donald Trump.

T: Mmm.

M: Intressant. Jag tänkte fråga om det lite grann. Känner du till när Donald Trumps rådgivare Kellyanne Conway använde sig av uttrycket ”alternative facts”? Alltså ”alternativa fakta”.

T: Jaaae...eller menar du en specifik om hon har gjort det eller bara...

M: Mmm. När hon gjorde det första gången?

T: Nej, inte första gången.

M: OK. Då pausar vi för genomgång av den händelsen. 07:53

M: Så. Känner du att du har fått en genomgång av händelsen?

T: Ja.

M: Bra. Vad är dina tankar kring det här uttalandet hon gjorde i den här situationen?

T: Ja men det är ju helt sjukt (skrattar). Asså det är ju bara så här: vaaaaad? Dels...På ett sätt tänker jag såhär - vad är det hon vill åstadkomma nånstans? Vill hon att vi alla...Alltså är hon tillräckligt smart för att hon vill att vi ska börja ifrågasätta vad som egentligen är rätt information eller inte. Att det liksom är att hon tänker att...eeeh...vad ska man säga...eeeh... att hon använder sig av det för att alla ska börja ifrågasätta var egentligen all information kommer ifrån. För att nånstans är det så här, nämen att Donald Trump är ju liksom...han är ju...(skrattar)...han är ju knäpp (skrattar). Det kan vi konstatera. Det behöver vi inte ens

diskutera. Eeeh. Och han är ju galen liksom. För att han ska kunna komma runt saker kommer de ju behöva hitta en strategi för det. Det är ju lite så det känns. Eller så tänker jag iallafall. Då måste dom ju komma på nåt sätt för att få folk att liksom börja...och då måste dom ju... eeehh...då måste dom ju rubba på allting och då måste dom ju börja hitta på..och liksom....sätta griller i huvet på folk.

M: Intressant.

T: Konstigt kanske! (skrattar).

M: Jätteintressant take på det tycker jag. Påverkar det här ditt intres...eller ditt förtroende för information som kommer från den här typen av offentliga personer på nåt sätt när du hör en sådan här sak?

T: Nä man kan ju inte all...alltså så här...jag kan ju känna att asså förtroendet för som den... alltså...politikerna i USA..men dom har jag ju inget förtroende för alls nu när det kommer till liksom informationsflöden och allt sånt där...Alltså allting är ju bara ett maktspel. Så tänker jag. Allt är ju bara ett maktspel. Det spelar ingen roll vad de säger eller vem som säger vad..alltså...det finns ju alltid en...det finns ju alltid en agenda bakom varenda liten grej liksom. Gör dom bort sig så finns det en agenda för det också säkert. Alltså. Allt är ju så. Så det politiska spelet är ju sjukt liksom.

M: Det är det verkligen. Vi pratar ju om källkritik. Anser du dig själv vara källkritisk?

T: Neej (skrattar mycket). Nej. Nej jag tror...jag tror faktiskt inte...alltså så här...vad man än...eller det är klart att man...det är ju det man skulle vilja säga att man är såklart. Men jag tror inte att det är väldigt många som är det i dagens samhälle. Det är alldeles för liksom snabbt och...jag är inte tillräckligt...intresserad tror jag...eller tillräckligt liksom nörderi på dom här grejerna för att liksom bry mig...eller jag bryr mig men...ja...nej.

M: Vad skulle du säga att det innebär att vara källkritisk?

T: Ja men...ifråga...kanske mer ifrågasättande. Eeeh...och liksom...ifrågasättande och leta upp information...och faktiskt liksom gå lite djupare än att...jag är ju nästan liksom...alltså visst att...i vissa saker...jag läser ju kanske inte dom här absolut liksom...eeeh..största, viktigaste nyheterna som har...som spelar så stor roll. Så när jag läser om mina träningsgrejer hit och dit, ja men då tycker jag på nåt sätt att allting är ju lite non-sense ändå. Ja men lite så. Nya dieter..ja men va fan ingen funkar ju egentligen. Så va fan..Alltså så här. Det spelar ju ingen roll om det är...om jag är källkritisk då eller inte. Det är ju alltid nån story som inte går liksom. (Skrattar)

M: Tror du att det finns olika grader av källkritik i olika lägen när man läser nyheter?

T: Absolut! Det tror jag. Det tror jag verkligen. För det känns ju som...alltså...ja men när det kommer till liksom viktigare händelser så är det såklart att det är mycket viktigare att man verkligen tar reda på vad det är för fakta eller var allting kommer ifrån så självklart!

M: Om du läser nyheter...

T: Mmm...

M: Tror du att det påverkar vinklingen på nyheterna på hur källkritisk du är? Om det är nånting som till exempel bekräftar din världsbild gentemot går emot den världsbilden du har?

T: Jaaee..Ja det tror jag. Framförallt i liksom...i det undermedvetna. Det är ju för att man vill ju ha rätt liksom. Alltså så. Så det tror jag att man gör mer...mer...eeeh...alltså man ifrågasätter ju allt som man inte håller med...på det sättet liksom. Om det är nån som säger emot en...så ”Nämen det häär tror jag inte på”. Då är det klart att man börjar dubbelkolla saker och ting. Så absolut!

M: Så det kanske är lättare att gå på nånting som man redan tror på?

T: Absolut!!

M: Du var inne på förut det här med att...eeeh...hon kanske ville sätta griller i folk på huvudet...i huvudet på folk..kring vad som är sant och så vidare. Finns det alltid en absolut sanning?

T: Eeeeh. Njae...Det behöver det ju verkligen inte göra. Det tycker jag inte. Det beror ju ... det beror ju på liksom så här...alltså i matte så är ju 1 plus 1 är ju två liksom. Absolut. Så är det. Så i dom fallen så ja. Men jag menar sen är ju allting relativt. Så är det ju med allt tycker jag. Alltså i den här fä...är det här en grå färg eller är det en vit färg. I relation till svart så är den ju jätteljus men till vitt är den ju grå. Alltså...ja.

M: Så mycket tolkning också?

T: Ja det är tolkning i allt!

M: Och perspektiv?

T: Precis.

M: Hur avgör en i såna lägen då vad man ska tro på?

T: Ja...jag vet faktiskt inte. Det är....där kan ju...där förlitar jag mig på...mycket på andra såklart. Eeeh...förlitar sig på liksom att...på nyhetsflödena som att man går till dom här rätta...man går till DN. Men det var ju samma sak där, jag menar det var ju på Expressen så la dom ju ut osanna saker till exempel under den här terrorattacken nu i Stockholm. För att dom inte kollade upp det. Och jag tror att DN till och med också var...jag vet inte om dom var nära att göra det eller om dom till och med gjorde det - med skjutningarna hit och dit. Så det var liksom så här...det går ju liksom inte. Men jag kan känna nånstans att...jag kan...framförallt så blir det ju väldigt mycket när saker och ting är väldigt snabbt. När saker och

ting ska...när folk försöker vara snabbast på bollen så blir det ju inte alltid bäst liksom. Så enkelt är det.

M: Så är det. Jag tänkte att vi ska återkomma till det som hände på Drottninggatan faktiskt.

T: Mmm...

M: Kring det just den biten för den är väldigt intressant. Men innan det så tänkte jag bara fråga - Om du tvekar på om nånting är sant när du läser det, även om det är DN till exempel. Hur tar du reda på om det är sant eller inte?

T: Jaaa...du...bra fråga. Jag försöker tänka om jag har liksom...råkat ut för det...nej jag har nog inte varit tillräckligt källkritisk för att...(skrattar högt)...drabbats av detta problem (skrattar). Meeen...(tankepaus). Nämen jag tror nog att tyvärr så börjar jag googla. Det är väl det man gör.

M: Litar du på Google?

T: Näää inte på Google i sig. Det gör jag ju inte. Men ju fler källor som säger samma sak. Det är väl där liksom. Det är väl där som man börjar liksom hitta nånting. Eeeh...tänker jag alla fall.

M: Du är inne på att du...ja litar på DN till exempel för att dom är en erfaren institution kring medier och så vidare. Och du har hört från din sambo, som du sa, att de är väldigt bra och professionella där, vilket ju säkert är sant. Är det så...om jag tolkar dig rätt då...är det så att du litar på att dom har varit källkritiska redan....

T: Ja!

M:...på nåt sätt.

T: Precis. Ja. Det tycker jag...det ligger ju liksom...det ligger ju i deras yrke...Alltså det ligger ju verkligen i det, i deras jobb att liksom...det är ju det dom ska göra. Se till att vi får rätt nyheter. Det är ju det vi betalar dom för. Annars har vi ju liksom inget....Och jag tror nästan att det är viktigare för dom...jag tror att dom lägger mer vikt vid det nu också i den här världen. För nånstans är det ju ett av väldigt få argument dom har på sin produkt egentligen, att dom ska vara det här liksom trogna. Hur ska jag kunna lita på att det är äkta nyheter...det är ju liksom deras absolut starkaste budskap. Det finns ju ingen anledning annars att betala för nyheter.

M: När du ser nyheter i sociala medier som du var inne på att du...man ser ju dom i sitt flöde. Kan du lita på vissa nyheter mer än andra där då? Och i så fall - vad är skillnaden?

T: (Tankepaus). Nääää...det tror jag inte. Alltså det är...det är ju säll...det är ju väldigt sällan relevanta nyheter kan jag tycka. Det är ju inte nyheter. Det är artiklar mer....alltså så...Eeeh. Och det är ju liksom...nämen...alltså vadå typ åtta av tio av dom här artiklarna- det är ju bara

att folk ska klicka på saker och ting för att dom vill få in trafik och liksom få sälja bannerutrymme. Alltså det är ju bara sånt så det känns som att det är såhär...Näää. Alltså. Nej..

M: Du sa att DN till exempel litar man på att dom har varit källkritiska innan. Det finns ju flera steg i en nyhetsrapportering och kanske fler nu än någonsin förut med digitala medier och så vidare. Vart i den här kedjan från händelse till nyhetskonsument ligger ansvaret för källkritiken tycker du?

T: Hur menar du då...alltså...?

M: Ja men jag tänker om det händer nånting. Eeeh...någon...ett ögonvittne kanske berättar eller en reporter skriver om det och återberättar...det kanske delas i sociala medier, det kanske läses...är det läsaren, är det den som delar, är det nyhets...hus...alltså mediahuset, journalisten?

T: Mhmmm...

M: Vart ligger ansvaret för den källkritiska granskningen tycker du?

T: Eeeh...alltså...

M: Hos vem eller hos vilka?

T: Ja men precis. Jag kan ju tycka så här att från grunden så är det ju så här...alltså den som är ansvarig utgivare. Det är ju en person som är ansvarig utgivare. Och då får man ju hoppas att dom personerna har...lärt upp sina anställda på rätt sätt...så kan man säga...eller inte anställda men sina kollegor på rätt sätt. Eeeh. Där kan jag ju själv säga så här att när vi sitter...jag sitter ju och jobbar med media och väldigt mycket annonssamarbeten- det är ju det jag gör, framförallt med en redaktionell vinkel. Och jag menar även om inte jag sitter och pratar om nyheter på något sätt så är det ju fortfarande så här - allt måste ju annonsmärkas och bara den frågan är ju liksom också så här; vad är det för nånting? Är det här ett köpt budskap eller är det nånting som redaktionen verkligen tycker. Alltså det är ju supersuperavgörande. Men jag kan ju känna så att nånstans...den som, den som skriver...ja men visst att det finns en ansvarig utgivare men den kan...den sitter ju inte och tittar på allt som publiceras så det är ju nånstans upp till den som faktiskt skriver artikeln. Sen är det ju självklart också så här...nämen är det ett ögonvittne eller någon som skriver sin historia så är det ju bara...det är bara ett sätt. Och när man läser nånting så måste man ju ha med sig det också. Så det ligger ju både på den som, tycker jag, som skriver det såklart. Men sen när man konsumerar en sån artikel så måste man ju bara så här; ”Men vad är det här egentligen? Är det här liksom en...en objektiv rapportering eller är det här någonting som har med mina känslor att göra...eller den som skriver - den personens känslor?” Eller upplever...det är liksom...nånting annat.

M: Just det. Bra. Så tänkte jag att vi skulle gå tillbaka lite grann till den här händelsen på Drottninggatan i Stockholm den 7e april. Du tog upp den - så jag antar att det är OK för dig att prata om den?

T: Ja!

M: Vad bra! Du nämnde att du var på kontoret när det hände. Hur fick du reda på första gången att det hade hänt någonting och vad fick du veta då?

T: Ja det var väldigt sjukt för vi satt, vi sitter ju på Sveavägen. Så vi var ju...vi hade en konferens. Och jag menar vi sitter...vi sitter ju ändå med...satt med 15 säljare vilket är så här - när vi har konferens så är det ju - datorn är alltid uppe och telefonerna är alltid på. Men min chef hade precis sagt liksom att ”Den här, den här konferensen - nu lägger vi bort telefonerna och datorerna. Ni får varsitt block”. Det har aldrig hänt förut. Så vi sitter där, högst upp i byggnaden och börjar höra eeh helikoptrar och jåkla massa sirener. Alltså blåljus. Eeh. Så vi är så här...alltså nu har nog...det är nog någonting som har hänt liksom kan vi bara ta en break. Och då lyfter ju alla på telefonerna och det blir ju liksom...det blir ju kaos. Då börjar det bli såhär ”det har hänt nånting” och alla har ju fått...eller inte alla, men jag hade fått SMS och någon hade fått samtal och alla började kolla nyheterna. Så det var liksom verkligen en... ett hårt slag på en gång. Det var liksom inte att det smög sig på utan det var liksom... gedom...det var där liksom.

M: Var det via SMS du då först...fick den första informationen?

T: För mig ja. För mig var det SMS.

M: Hur höll du dig uppdaterad sen?

T: Eeh...vi höll oss uppdaterade med flera olika...vi saa...vi blev ju inlåsta på kontoret. Vi kom ju inte ut. Det var både...eeh...live-rapportering från Aftonbladet. De hade en sån live-rapportering och sen så kollade vi ju, jamen...egentligen ALLA tidningar hela tiden. Alla hade olika fönster uppe så satt vi liksom runt ett bord. Så att jag hade ju...jag hade DN uppe, nån hade Aftonbladet uppe, nån hade Expressen uppe, nån hade SVT uppe så det var liksom alla kanaler samtidigt verkligen.

M: Just det. Du var inne på förut också just att det var ju...det gick ju rykten och så där.

T: Mmmm

M: Hur ser du på mediarapporteringen allmänt bara kring den dagen. Du som framförallt också var väldigt centralt i det som hände...

T: Ja alltså på ett sätt kan jag tycka...den var ju...alltså det blir ju alltid hetsigt när alla vill vara först. Det är ju det som är liksom. Alla vill vara först på nyheten och först på bollen nånstans meeeen...det var ju ändå så här...alltså vi resonerade väldigt mycket just...just mina kollegor då..för vi...alla fick SMS från olika håll om att nu är det skjutningar där, nu är det skjutningar där och då var vi ändå såhär ”fast dom säger inget om det på TV, dom säger inget om det på DN, dom säger inget om det på Aftonbladets live-rapportering”. Då kanske det inte är sant. Så det var ju det som ändå fick en att börja ifrågasätta det. För hade vi inte haft den

live-rapporteringen, då hade man ju trott att det var liksom...att hela stan var under attack liksom. Hade man ju verkligen trott.

M: När DN då sen till slut, vet jag, gick ut med att det var skjutning på Fridhemsplan till exempel, vilket ju inte stämde...

T: Nää...

M: Dock fick dom information från TT att det stämde. Hur ser du på det? Det här var ju faktiskt falska uppgifter som ändå alla de stora nyheterna i Sverige gick ut med. Och som visar sig vara falska. Vad är dina tankar kring det?

T: Men jag tänker...det är just det här. För det här är något som vi verkligen har diskuterat. Just det här. Ja men det går inte...alltså...i såna här situationer så är det ju verkligen så här... nämen det är ju ...alla vill vara först på bollen och då blir det ju så att man tror att en annan... alla litar ju på varandra i dom här större husen också. Jag hade ju inte...hade det varit Expressen till exempel, ja men då hade jag ju inte...då hade det varit så här ja ja, whatever, det är Expressen. Dom är väl såna liksom...Eller Aftonbladet liksom. Men...man litar ju på DN så det är klart att det liksom blir...att man börjar ifrågasätta allting liksom.

M: Du säger någonting intressant där. Att dom litar på varandra. Att dom nånstans tar varandra som källor tänker du då eller?

T: Mmm...Ja..

M: Vad kan det leda till för problem tycker du eller ser du?

T: Ja men det kan ju leda till att jag då framförallt som ändå tänker liksom att, som jag var inne på förut också, nämen att om jag ser på flera ställen så är det automatiskt sant. Och det är klart att det går ju (knäpper med fingrarna) så då att sprida en falsk nyhet. Och alla tror det för att det finns ju på flera...för det är ju det man börjar göra, man börjar ju Googla runt. Man börjar titta så här, ja men vadå? Finns det här på andra ställen - ja men då är det ju sant. Det är ju den...det är ju liksom så folk oftast gör liksom...eller det jag kan tänka mig i alla fall. Jag gör i alla fall det. Så att det känns ju...det är ju livsfarligt.

M: Och det är det ju.

T: Mmm

M: På ett sätt absolut. Om man tänker ur ett samhällsansvarsperspektiv - långt ord - hos medierna. Om det hade - för nu var det ju...ja men i efterhand är det ju lätt att säga att dom här skjutningarna stämde inte, medierna gick ut med det vilket var fel för de ska veta vad de går ut med. Samtidigt - om det hade varit sant och de hade väntat...

T: Ja, men det går ju inte! Alltså.

M: Vad tänker du kring det? Hur ska dom bedöma? Hur ska du som konsument bedöma informationen då?

T: Nämen alltså...Det är ju klart aaaaatt....(tänker)...Det är ju alltid lättare att hacka på dom liksom så fort dom gör fel. Eeeh...jag menar det finns ju säkert...hade dom inte gått ut och sagt...hade dom väntat kanske en halvtimme och sagt det försent. Då hade man ju liksom tyckt att det var dåligt såklart om det nu hade varit så att det var sant. Men då hade man ändå inte kanske uppmärksammat det på samma sätt. Nu blev det ju verkligen så här att så fort någon gör ett fel...ett misstag...så ska det verkligen kladdas på. Det är ju klart att det blir... alltså jag ty...jag tycker ju inte att det här är hela världen. Jag tycker faktiskt inte det. Alltså det är så här...alla gör missar. Det är ju fortfarande människor som gör det här. Det är ju liksom...herregud! Nu var det ju tur att det var åt det här hållet och liksom...ja men det är klart man ska v...i såna här lägen så är det ju liksom...typ undantagstillstånd på allting liksom. Alla agerar ju konstigt och inte alls som man kanske tror.

M: Sant. Känner du att ditt förtroende har påverkats efter den här händelsen?

T: Näää. Inte mitt förtroende. Men det har varit en ögonöppnare. Som jag tror är jättebra och jätteviktig för...hela samhället. Att man börjar ändå ifrågasätta det...jag menar källkritiken är ju super, superviktig. Men det gör ju inte liksom att mitt förtroende för DN liksom sänks. Herregud. Ok om det hade varit så att det här var varje vecka. Men en händelse när det är såna här omständigheter? Nej!

M: Bra. Då känner jag att jag har fått svar på de saker jag undrar. Är det någonting du känner att du vill tilläga kring det vi har pratat om eller någon fråga du saknar eller så där?

T: Nej. Det tycker jag inte! Väldigt intressant diskussion.

M: Vad bra! Då får jag tacka så mycket för att du ställde upp.

T: Mmm, tack!

Intervju 4

Datum: 2017-05-01

Ålder: 35år

Högskoleutbildad

Intervjuare: M

Intervjuperson: D

M: Hej och tack för att du ställer upp. Den här intervjun görs för en kandidatuppsats på Stockholms Universitet, Institutionen för Mediestudier med inriktning på Medie- och kommunikationsvetenskap. Studien syftar till att söka inställningen till källkritik i dagens medievärld där digitala medier tar en allt större plats och där vi läser nyheter på ett nytt sätt. Studien baseras på ett antal intervjuer som spelas in och transkriberas, deltagande i studien är helt frivilligt och du kan närsomhelst välja att avbryta ditt deltagande. Vid frågor eller om mer information önskas kan du vända sig till uppsatsens författare, mig, Mikael Blixt, 073.036 54

32. Vill du ta del av den färdiga studien kontaktar du mig. Godkänner du att intervjun spelas in?

M: Godkänner du att studien spelas in?

D: Ja!

M: Tack! Börja berätta lite om dig själv. Bakgrund? Ålder? Arbete? Utbildning?

D: Alright. Jag är 35. Eeeh...uppväxt i Trosa, sen har jag bott i...bott i Uppsala många år fram tills för...eeeh...drygt 2 år sen, eller knappt 2 år sen när jag flyttade till Stockholm..Eeeh... jobbar som handläggare på Försäkringskassan och har.eeeh...pluggat till jurist...eeh...jag har juristexamen. Nåt mer?

M: Nej, det är jättebra!

D: Mmm!

M: Hur är ditt förhållande till nyheter i dina egna ord...?

D: Eeeeh...jag gillar att ta del av nyheter och gillar att följa med i nyhetsvärlden. Skulle vilja ha lite mer tid att göra det...eller tid slash ork att göra det. Eeeeh...som student, då jag hade en papperstidning så läste jag tidningen kanske typ en timme om dan och det gör jag inte alls längre. Tyvärr. Så nu följer jag främst nyheterna genom att emellanåt se...eeeh...Aktuellt eller Rapport eller Nyheterna på TV. Jag läser artiklar som jag får länkade via Twitter.

M: Hur ofta skulle du säga att du läser nyheter?

D: Eeeh...varje dag.

M: Påverkar nyheterna dig på nåt sätt?

D: Eeeh...ja det gör dom förstås. Eeeh...ja...det beror ju på vilken nyhet och så vidare men det är klart att dom gör det. Eeeh...jag är ju...(skrattar)...intresserad av vad som händer i världen.

M: Du var inne på att du kollar på Aktuellt eller Rapport, nyheter via Twitter..så länkar. Är det någon annanstans som du stöter på nyheter eller där du söker upp nyheter?

D: Eeeh...jag...går in på, jag går in på Aftonbladet och DN framf...främst också. Och emellanåt andra tidningar. Framförallt dom.

M: När du får nyheter till dig antingen via tidningar eller via Twitter då kanske framförallt. Brukar du tänka på var nyheten du läser kommer ifrån? Är det någon skillnad på var du läser nyheten?

D: Absolut! Nu...nu...läser jag ju inte nyheter på Avpixlat men skulle jag göra det så skulle ju det absolut vara en enorm...sån här...skillnad än om jag läste den på DN eller från någon vetenskaplig artikel liksom...

M: När du får dom, när du tar del av en händelse som kommer via Twitter till exempel – du säger att du tänker på var den kommer ifrån – hur brukar du göra för att ta ställning till vart den kommer ifrån?

D: Eeeh...asså...mmm...alltså man ser ju...alltså jag noterar ju såklart vilken, vilken tidning det är och sen så får man väl också tänka på...eeeh...källorna som anges i artikeln typ om det är bekräft...till exempel terr...terrorattentatet nu senast så...så fick man ju höra typ så här bekräftat från polisen eller obekräftade uppgifter eller påstås enligt bla bla bla bla bla....Det... Då tar man ju hänsyn till vem som...eller var källan kommer ifrån eller var ursprungskällan kommer ifrån.

M: Just det. Du var inne på Twitter och delade länkar där. Har det hänt att du själv har delat nyheter i Sociala medier?

D: Nej, jag gör aldrig det faktiskt.

M: Det har aldrig hänt?

D: Eeeeh...inte som jag kan minnas...

M: Nej. Jag tänkte börja komma in på en händelse. Du var inne på terrorattacken och medierapporteringen kring det. Jag tänkte ta ett annat case. Känner du till händelsen där president Donald Trumps rådgivare Kellyanne Conway använder sig av uttrycket ”alternative facts”?

D: Mhmm...näaaa det gör jag inte...jag...alltså...att Trump...Trump-administrationen vid flera tillfällen har använt det...eller att det har kommit från den administrationen har jag koll på men just honom och just det tillfället har jag inte koll på.

M: Ok. Då pausar vi för genomgång av händelsen.

D: OK.

(Paus för genomgång av händelsen)

M: Så! Känner du att du har fått en genomgång av händelsen?

D: Ja!

M: Bra! Vad är dina tankar kring det uttalandet hon gör?

D: Eeeh... jaa... eeeh... ja... det är väl lite av en... nånting som... det känns lite... lite som en strömning med att så här... nytt språk för att beskriva saker... istället för att säga en lögn så säger man alternativa fakta... jamen kanske... eeeh... svensk- vänlig istället för främlingsfientlig och så vidare.

M: Mmm. Just det. Påverkar det här ditt förtroende för information från offentliga personer i allmänhet?

D: Eeeeh... Nej inte i allmänhet.

M: Studien handlar om källkritik. Så, en rak fråga! Anser du dig själv vara källkritisk?

D: Eeeh. Ja! Det anser jag såklart... men liksom händer att jag tar... tar saker som jag läser för sanna som inte är sanna – det är svårt att undvika.

M: Absolut! Vad är det att vara källkritisk för dig?

D: Eeeeh... Nämen det är väl just att... att... jamen... jamen... vara medveten om vem som är avsändaren och vad den har för källor och om man har koll på... på... journalisten i fråga så kan man ha... eeeh... så har man koll på att vissa är mer noggranna med källor medan andra kan klippa i resultat och så. Till exempel så skulle jag ha jättesvårt att läsa Timo Sanandajis bok ”Massutmaning” för jag vet att han i boken och i andra tillfällen... alltså... förvränger citat och så vidare så jag skulle ha väldigt svårt att läsa den och försöka liksom... för jag skulle inte veta vad jag skulle kunna lita på.

M: Så...nånstans, som jag tolkar dig nu, så påverkar det också att någon annan har en källkritisk tanke så att man kan lita på dens källkritiska tanke?

D: Absolut! Men sen så är det ju förstås omöjligt... alltså om man läser en typ faktabok att gå in och kolla på alla källor och då... om nånting låter osannolikt eller så kanske man blir mer... eeeh... eller om källan ser tveksam ut kanske man drar öronen åt sig litegrann!

M: Du pratar om lite olika upplevelser som gör att man kan bli mer eller mindre kritisk. Tror du att det kan ha någonting att göra med ens egen världsbild?

D: Eeeeh... hur... hur källkritisk man är eller hur man betraktar källkritik? Eeeh... ja det tror jag!

M: Och framförallt kanske om man läser någonting som bekräftar ens egen världsbi...

D: Ja, ja! Absolut!

M: ...eller någon som motsäger den. Tror du att man är olika källkritisk i dom olika lägena?

D: Ja det tror jag!

M: När tror du man är mer källkritisk?

D: Jag tror man har en tendens att vara mindre källkritisk faktiskt om man läser någonting som stödjer ens egen grunduppfattning.

M: Just det. Varför tror du att det är så?

D: Eeeeh...eeeh...jag...baserat på att...att...att jag vet att...att...att man är väldigt obenägen att ta till sig fakta som motstrider sina...sin egen bild...att det ja...jag vet inte hur...hur långt vetenskapen har kommit att förklara det men jag vet...men jag vet att det är så människor fungerar helt enkelt och då antar jag att jag själv fungerar likadant.

M: Mmm. Det är intressant faktiskt. Och hur in...hur avgör man då om någonting är sant?

D: Eeeeh...ja men...alltså...jag...värderar ju alltså vetenskapliga studier och så vill jag gärna ha lite koll på också vad det är för vetenskaplig studie, att det är liksom byggt på ordentlig mängd statistik och så vidare...eeeh...förlåt, jag tappade bort det. Vad var frågan?

M: Hur avgör en om nånting är sant?

D: Eeeh...ja men...alltså just att kolla på om källan är trovärdig och så vidare och dom verkar...om den inte verkar osannolik och man kan kolla på som sagt var den kommer ifrån och sen så tänker jag också...eller jag har åtminstone som ambition att försöka...alltså...eeeh...alltså...ha...inte ta en...en liksom...en uppgift som sann förrän jag liksom har fått den från flera källor eller från säkert håll.

M: Finns det alltid en absolut sanning tror du?

D: Mhhhm...(lång tankepaus)...if..if...ja...alltså det finns...man kan säkert...jamen att...ååååh nu...det här känns som man borde...som svårt att svara på bara på uppstuds så men i princip skulle jag säga att det finns en klar sanning men...sen...ja...det finns säkert...det är säkert betydligt mer komplicerat...det vet man...

M: Det kan det vara...

D: Mmm...men i princip skulle jag säga att det finns.

M: Om du är tveksam så säger du att du söker kanske fler källor och så där. Hur gör du för att ta reda på om det är sant? Hur gör du för att ta reda på de här sakerna?

D: (Tankepaus)...Ja men helst så...om jag...eeeh...ja men för...ja men då...då beror det såklart på vad det är för typ av sanning men om det finns en, en...ett sätt att liksom ta reda på det genom vetenskap så kollar jag gärna på liksom vad vetenskapen säger och...

M: Om det är en nyhet till exempel då?

D: Ja precis, det är ju svårt då. Eeeh...ja..alltså oftast orkar jag...oftast litar jag väl någorlunda på...om jag läser det i...i...i liksom etablerade medier så jamen litar jag väl i princip på det sen så håller man...sen kanske man...sen kanske man tänker att ja men det verkar va så här men jag liksom håll... behåller väl ofta nån slags öppenhet och tänker att jag kanske inte har tillgång till all information och så vidare. Men jag kan...all information kanske inte är korrekt så man ska nog hålla det lite öppet också.

M: Om du skulle ta reda på dom här flera källorna då som du pratade om förut eller mer information. Hur...hur tar du reda på dem?

D: Då så..googlar och kollar i flera tidningar. Kanske av en också...alltså om det är...ponera att det är...att nyheten sker i England kanske jag läser The Guardian eller så.

M: Så närliggande medier om man säger så? Närliggande händelsen?

D: Ja precis...nu kan jag bara svenska och engelska ordentligt så...

M: Litar du på Google?

D: Eeeeeh...alltså jag är ju medveten om att...att...att det kan ...att det kan va missvisande... att de här algoritmerna inte alltid är perfekta och så men...men alltså...det beror väl på vilken...alltså vilken.. det svaret jag får...det är avgörande från, liksom, vad den är för källa och vem det är som skriver där och så...så alltså Google är ju bara en sökmotor liksom...så... det är klart det är...det är en risk eller en chans...eller en risk snarare att man inte får upp den...dom mest representativa träffarna eftersom det ändå bygger på en algoritm som inte alltid ger perfekt utfall liksom...

M: Vi talade ju tidigare om var nyheten kommer ifrån. Om man får den via Twitter eller om man får den via direkt en tidning eller så där. Är det...är det olika beroende på var den kommer ifrån hur källkritisk du är? Vi pratade litegrann om det innan...

D: Eeeh...ja absolut! Eller alltså...eeeh...ja...eeh...alltså. Dels mellan olika tidningar och så kanske om en...om en...säg en kulturjournalist refererar till nån vetenskaplig forskning så kanske jag inte tar det...så är jag mer tveksam till att den personen har tolkat vetenskapen rätt till skillnad från om en vetenskapsjournalist skriver om vetenskap och så vidare. Och kanske också om en kulturjournalist skriver om nyheter att jag då blir mer...misstänksam mot dom... den fakta som framträder i...och samma sak om det är i en ledare för att jag vet att det är liksom...det är ju...den är ju en reflektion politiskt.

M: Du är inne mycket på individuella aspekter. Är de viktigare för dig än de institutionella? Att till exempel DN som tidning är viktig för källkritik...eller för din tro på vad de skriver eller är det de enskilda journalisterna som avgör?

D: Det är både och...men sen så...eeeh...finns det ju journalister som har...som har...som blir uppmärksammade ganska ofta med att...med att liksom slira på sanningen och då blir man mer skeptisk när man läser dom journalisterna.

M: Var tycker du, i den här kedjan, från att nyheten händer till att du får dom till dig... eller till att slutpersonen får den till sig. Var i den kedjan tycker du att ansvaret för att vara källkritisk ligger?

D: Eeeh... Den..

(Främmande person säger "Hej! Jag visste inte bara att ni var här". "Hej, hej".)

D: Eeeh...jo...den ligger väl på...på liksom alla delar i kedjan. Alltså jag kan inte som nyhetskonsument kan jag ju inte vara helt okritisk... kan ju inte tillexempel... eller då blir jag ju i och för sig en nyhetsförmedlare men jag kan ju inte till exempel dela vidare nåt... nånting som, som jag liksom inte har kollat upp eller som jag inte anser vara trovärdigt och sen så... jamen...eeeh...journalisten själv givetvis och redaktören, den ansvariga utgivaren.

M: Om du skulle välja en där huvudansvaret ligger?

D: Eeeeh...(tankepaus). Då skulle jag nog på rak arm säga nyhetskonsumenten för att... eeeh...för att man...eller ja...för att man helt enkelt får som nyhetsmottagare styra så att man...så att man väljer trovärdiga källor men samtidigt så måste ju dom källorna då...ja men...jag ser det väl typ som att...att olika nyhetsförmedlare får liksom...förtjäna sin...eller de får bygga upp en trovärdighet eller för...och det är konsumentens uppgift att välja dom källorna som är trovärdiga och dom...ja...eeeh...tjänar väl helt enkelt på att bygga upp ett rykte där de förmedlar nyheter så objektivt och korrekt som möjligt.

M: Hur avgör du och värderar du trovärdigheten i en nyhetskälla?

D: Ja men det är väl liksom det vi har pratat om tidigare. Alltså beroende på vilken, vilken tidning, vilken journalist och alltså vilket...om den skriver om ett område som den är duktig på...alltså...nu har...alltså nu har jag till exempel en juristutbildning så då, så då...eeeh...kan jag...eller då väljer jag gärna om jag vill läsa nån...eeeh...vill läsa nån juridisk nyhet så kanske jag läser Mårten Schultz som både liksom är professor i civilrätt och journalist så att jag liksom vet att det blir korrekt även om han givetvis också kan ha...eeh...en politisk agenda med det han skriver men...eeeh...Ja men...ganska mycket från att...beroende på vilken journalist det är också...jag har någorlunda koll på olika journalister och vad de har för politisk grund och hur dom brukar vara med att...eeeh...rapportera objektivt...eller när det gäller typ så här nyhetsreportrar så har jag inte koll på vad de har för politisk bakgrund...

M: Vi pratade om nyheter i sociala medier tidigare under intervjun här och då var det Twitter framförallt du fick media ifrån.

D: Jag kan lägga till där också att jag får nyheter igenom... igenom veckopodcasts typ... eeeh...ja vad dom heter...Veckans politiska...spel...nä? Ja skit samma, kommer inte ihåg men typ Lilla drevet och...såna som handlar om nyheter men är inte direkt nyhetskälla men...

M: Just det. Hur gör du för att – om vi tar då till exempel via Twitter – hur du gör du för att värdera dom nyheterna olika? För jag antar att du får de här länkarna från olika håll då kanske?

D: Ja precis. Eeeh. Eeeh... Ja men alltså om nån skulle länka till...till exempel Fria Tider... eller ja, då läser jag inte ens, men... Men eeh...nä men det är väl samma sak som tidigare... alltså jag får ju...det spelar inte så stor roll vem som länkar till det för jag ser ju källan... var...var artikeln är publicerad.

M: Mmm...just det...

D: Men det skulle ju kunna vara ett exempel... Att jag läser en nyhet från en källa där jag inte riktigt har koll... på... då tar man väl...då är man väl mer försiktig med att tro på vad som står i artikeln.

M: Just det. Spelar det någon roll om den som har delat länken har kommenterat nånting kring länken också för hur du värderar?

D: Det gör det säkert. Oavsett om jag vill eller inte att jag läser...att jag...om...om det till exempel är en person som jag litat på som ... som skriver typ så här ”Det här är det mest idiotiska jag någonsin läst” så läser ja ju artikeln med... med den...då är jag ju präglad utav det när jag läser artikeln och...ja...tvärtom om...eller ja... på andra sätt också. Om det är någon journalist som jag inte håller med generellt så tycker jag att det här är ”ja men gud vad smart” så tänker jag...så kanske jag tänker typ att...då läser jag kanske snarare som att ”det här kommer jag nog inte hålla med om”.

M: Bra! Du var inne litegrann på terrordådet som hände på Drottninggatan. Om det är okej för dig – skulle du kunna tänka dig att avsluta med att prata litegrann om det?

D: Absolut!

M: Hur fick du reda på vad som hade hänt och vad fick du veta då?

D: Push-notis från DN. Eeeh och sen gick jag in på...och följde rapporteringen på SVT... SVT:s direktsändning.

M: Höll du dig uppdaterad på några andra sätt än SVT:s...

D: SVT och eeh... via Twitter.

M: På Twitter då – var det framförallt nyhets... nyhetsrapportering du fick där eller var det mer allmän rapportering från...

D: Det var, det var både och där men just när det kommer från... från... eeh... människor så...så... är det väl svårare men sen så var det ju liksom ganska speciellt...speciellt tillfälle

också just för att medierna kanske hanterade den... terrordådet rakt igenom bra i och med att det, det skrevs ganska mycket som inte visade sig stämma. Eeeh...

M: Hur ser du på medierapporteringen kring händelsen totalt?

D: Eeeh.. Ja...eeeh... tror att dom... jag tycker inte att dom... eeeh... eller dom skötte sig delvis dåligt på så sätt att dom rapporterade om saker som dom inte hade bekräftade. Alltså.. alltså.. det var väl såna här uppgift.. det rapporterades om... jag minns inte om det också var att det faktiskt stod i någon nyhetstext att det var... bekräftade uppgifter från Polisen eller nåt sånt att det var bekräftade uppgifter om skjutningar på Fridhemsplan men det stod i alla fall ”Nu har vi fått in rapporter om... från skjutningar på Fridhemsplan” och det.. anser jag förstås va ett misstag att publicera utan att faktiskt ha en ordentlig källa på det.

M: Det stämmer. Det gick ju en hel del rykten. Bland annat som du är inne på – skjutningar på Fridhemsplan. Det var ju rykten som kom som uppgifter från TT enligt tidningarna.

D: Jaha, ok!

M: Hur ser du på att tidningarna går ut med det då när det är en källa som TT bakom?

D: Jaaee.. då kanske det beror lite på vad TT skrev. Eeeeh. Alltså om dom... och vad dom anger för källa. Men det låter ju som lite av ett haveri att TT går ut med det.

M: Det kan man tycka. Just det här med skjutningarna på Fridhemsplan är ju intressant då med att dom går ut med.

D: Mmm...

M: Om du tänker. Om vi vänder på scenariot. Om det hade stämt

D: Ja...

M: Och dom hade väntat på bekräftelse...

D: Ja precis! Ja precis! Det är ju lite av ett dilemma men... eeeh... men samtidigt så... (tankepaus)... Ja.. det blir ju någon slags moralisk problematik för dom hade ju kunnat... då hade dom säkert fått precis lika mycket kritik om det hade varit så men samtidigt så... så... ja men det kanske lite beror på vad... på... var.. vad det va TT skrev och vad dom sa... Om jag hade suttit som... nu är inte jag, jag jobbar ju inte som det, men jag kan tänka mig att om jag hade suttit som redaktör att jag hade... om det kom från TT hade jag nog också tyckt att.. ja men nu är det här tillräckligt bra källa för att gå ut med just för att det är... det skulle kunna potentiellt vara väldigt viktig information att den kommer ut fort. Eeeh... Men.. jag kan väl tycka att dom... (tankepaus) Jag vet inte.. Dom borde haft möjlighet att.. Det var ändå i Stockholm och det finns. Det jobbar väl 10 000- tals journalister här. Det borde ju faktiskt ha varit möjligt att kolla upp det.

M: Bra! Jag har frågat det jag vill fråga. Känner du att det finns något du vill tillägga till det vi har pratat om eller någon fråga du saknar?

D: Eeeh... nä... spontant kanske att jag nog inte liksom.. liksom aktivt tänker jättemycket på källkritik även fast jag hela tiden har det i bakhuvudet att ... ja men vad det är för källa och så men det är liksom inte så att jag... liksom aktivt tänker så att ”jaha, nä men den här källan kommer ifrån...” utan mer att man... det är som.. som nånting man har i bakhuvudet hela tiden även om man sällan aktivt... tänker på.. eller ja...det gör man väl också om det är direkt tveksamma källor och så men...

M: Det förstår jag.

D: Men också. Också att man hela tiden har, man lämnar ett litet utrymme för att saker inte stämmer alltså ”jag har läst det här men jag vet inte riktigt om det.. eehe.. om det faktiskt är 100 % tillförlitligt”.

M: Intressant följdfråga då – tror du att du har blivit mer medveten... mer medvetna tankar kring det sen hela debatten om ”fake news” blossade upp?

D: Njaaaa... kanske inte... men däremot sen... däremot under kanske... de senaste 10 åren eller nåt sånt just för att... ja men kanske delvis kopplat till, till... till... främli... alltså debatten om.. alltså... migration och främlingsfientlighet att just.. att just att.. det är både ifrån.. men framförallt att det ifrån främlingsfientliga håll sprids väldigt mycket osanningar och att kanske även.. även från eeh etablerad media.. att det finns en... en tveksamhet att .. att rapportera.. liksom vissa såna här obekväma sanningar eller faktauppgifter och så.. i och med utvecklingen - och kanske också att man, att man förr i tiden följde nyheterna genom... alla nyheter genom TV alltså SVT och Rapport och DN i princip och nu får jag nyheter från så många olika källor i och med Twitter och sociala medier så att jag.. utifrån det tvingas bli mer, mer... eeh... mer kritisk till källan.

M: Just det. Bra. Härligt. Tack så mycket för att du ställde upp!

D: Det var så lite så.

Intervju 5

Datum: 2017-05-08

Ålder: 23år

Ej högskoleutbildad

Intervjuare: M

Intervjuperson: H

M: Hej och tack för att du ställer upp. Den här intervjun görs för en kandidatuppsats på Stockholms Universitet, Institutionen för Mediestudier med inriktning på Medie- och kommunikationsvetenskap. Studien syftar till att söka inställningen till källkritik i dagens mediavärld där digitala medier tar en allt större plats och där vi läser nyheter på ett nytt sätt. Studien baseras på ett antal intervjuer som spelas in och transkriberas, deltagande i studien är

helt frivilligt och du kan närsomhelst välja att avbryta ditt deltagande. Vid frågor eller om mer information önskas kan du vända sig till uppsatsens författare, mig, Mikael Blixt, 073.036 54 32. Vill du ta del av den färdiga studien kontaktar du mig. Godkänner du att intervjun spelas in?

M: Godkänner du att intervjun spelas in?

H: Ja

M: Du kan väl berätta lite om dig själv? Bakgrund? Ålder? Arbete? Utbildning?

H: Eeeh. Jag heter (*Namn*). Jag är 23 år. Jag jobbar som croupier.

M: Har du någon utbildning i grunden?

H: Nej. Gymnasial utbildning.

M: Allmänt – hur är ditt förhållande till nyheter?

H: Jag läser inte jätteaktivt eller tittar på nyheter så. Det är lite här och där.

M: Mmm. Hur ofta skulle du säga att du läser?

H: Nån gång om dan.

M: Just det. Skulle du säga att nyheter påverkar dig?

H: (Tankepaus)...Ja självklart om det är nyheter av stor vikt.

M: Hur, rent praktiskt, följer du med i vad som händer i världen?

H: För det mesta så är det nyheter på internet. Genom en app på telefonen.

M: Vart läser du nyheterna då? I vilken app?

H: Omni

M: OK. När du läser då, via Omni t.ex., brukar du tänka då på var nyheterna kommer ifrån? Alltså varifrån...

H: Ja. Det är därför jag använder just Omni...för att man ska få liksom en mångsidig...eller flera vinklar på samma nyhet.

M: Så du brukar tänka på vilken... vilket mediehus till exempel eller vilken tidning det är som har släppt den artikeln du läser?

H: Jo, precis.

M: Är det någon skillnad på vad... vilken tidning t.ex. då som har skrivit artikeln som du läser i Omni?

H: Hur själva artikeln skiljer sig?

M: Nej för dig. När du läser den.

H: (Tankepaus). Jag gör det mest för att få hela pers... ett så stort perspektiv som möjligt. Och för att det ska bli... för att det inte ska bli vinklat till den grad det kan.

M: Om vi... om vi säger att du läser en nyhet i Omni så kan det komma från olika tidningar, eller hur?

H: Yes.

M: Då har jag förstått den rätt ja. Är det någon skillnad på om nyheten eller artikeln du läser kommer från t.ex. Aftonbladet eller Dagens nyheter i din värdering av artikeln?

H: Nej inte just dom.

M: Men andra kan det va det?

H: Jaa... Jag kan inte nämna några off the top of my head. Men självklart. Jag skiljer inte jättemycket på t.ex. Aftonbladet och Dagens Nyheter och Expressen för dom är ju inom citationstecken "mainstream-media" liksom.

M: Har det hänt någon gång att du har delat nyheter du har sett i t.ex. sociala medier?

H: Nej

M: Nu tänkte jag berätta ett case. Eller prata om ett case som hände här för ett tag sen. Och då tänkte jag fråga om du kände till händelsen där president Donald Trumps rådgivare Kellyanne Conway använde sig av uttrycket "alternative facts" i en presskonferens?

H: Halvt...

M: OK. Då pausar för genomgång av händelsen.

(Paus för genomgång av händelsen)

M: känner du att du har fått en genomgång av händelsen?

H: Ja.

M: Vad är dina tankar om det här uttalandet spontant?

H: Det är... det är galet! Det är som hämtat ur 1964.

M: 1964?

H: 1984!

M: Ja. Du tänker boken?

H: Ja!

Båda skrattar

M: Jag förstod nästan det – det var därför jag frågade. Påverkar det ditt förtroende för information som kommer från offentliga personer i stort?

H: Inte i stort. Jag tycker att man kan skilja på personer och personer.

M: Just det. Från amerikanska offentliga personer+

H: Nej. Men... det bidrar ju till misstro mot just Trumps följe. Det gör det. Men inte i allmänhet.

M: Jag tänkte vi skulle prata litegrann om källkritik. Anser du dig själv vara källkritisk?

H: (Tankepaus). Ja.. Men jag är inte jättekritisk i allting jag läser.

M: Vad kan vara skillnaden?

H: Om det är en nyhet som känns som att det är... det kan inte vara så mycket annat än ren fakta och det är ju såklart väldigt svårt att bedöma egentligen men om det har varit en bilrock någonstans – då finns det ju inte särskilt mycket att..misstro där egentligen. Men särskilt om artiklar kanske är kritiska mot en person eller om det känns som att det skulle kunna vara smutskastning alltså... Om man känner att den här artikeln kan vara väldigt vinklad – då blir man såklart, tycker jag i alla fall, mer källkritisk.

M: Mmm. Vad skulle du säga att det innebär att vara källkritisk?

H: Jag tittar på vem som har skrivit den, vilken... outlet. Säger man så? Som artikeln eller nyheten kommer ifrån?

M: Mmm.. Kan det finnas olika grader av källkritik tror du?

H: Ja. Det tycker jag. Du kan ju gå djupare och djupare. Titta vad folk står för och vad de har stått för.

M: Tror du att det... Du nämnde ju att du i vissa lägen är mer eller mindre källkritisk beroende på vad det handlar om, som i exemplet med bilkrocken där. Kan det finnas andra saker som gör att man är mer källkritisk till nånting än andra gånger tror du?

H: (Lång tankepaus). Ingenting som jag kommer på på rak arm.

M: Mmm. Tror du att det påverkar vilken världsbild man har själv gentemot det man läser – om den bekräftar eller ifrågasätter?

H: Jo det... det ligger nånting i det att... om du redan håller med artikeln eller nyheten.. innan man ens börjar läsa den. Det är klart att man inte ifrågasätter den lika mycket. Där är nånting som man måste rannsaka sig själv och försöka... ja... se till att man inte kommer in i nyheten med den vinkeln.

M: Ja. Att vara lite objektiv så – vilket är svårt såklart, som du är inne på. Du var inne på det här med fakta förut kring en bilkrock t.ex., om det bara är ren fakta som rapporteras kanske. Eeeh... hur avgör en om någonting faktiskt är sant?

H: (Tankepaus). Att många säger samma sak är ju såklart väldigt stort. Det är.. det är ju en av anledningarna till att Omni är ganska bra för där kan man ju se att 10 olika medie har rapporterat samma sak. Då blir det svårt att se att... ja... varje enskild outlet kanske har... kanske har... kanske är lite annorlunda men i stort kan man ju bi...bilda en uppfattning om vad som faktiskt har hänt.

M: Så är det. Tror du att det finns en absolut sanning jämt?

H: Det beror ju såklart på vad det handlar om.

M: Så det kan finnas lägen där det inte finns en absolut sanning om jag tolkar dig rätt?

H: Ja det tycker jag.

M: I ett sånt läge, hur avgör en vad man ska bedöma som sant? Eller vad man ska bedöma som riktigt?

H: (tankepaus) Hur menar du?

M: Om man säger att det inte alltid behöver finnas en absolut sanning. Och om man i källkritik ska söka att vara kritisk mot källan, man ska kolla upp vad som faktiskt är sant och så finns det inte alltid en sanning. Hur tycker du man ska göra säg i ett sånt läge?

H: (Tankepaus)... Det är en väldigt svår fråga. Man får försöka ta del av så mycket information som möjligt och man måste ju försöka bilda sin egen uppfattning.

M: Så är det. Det är en svår fråga. Du är inne på just det här att ta in flera aspekter eller flera källor som en grej för att kontrollera vad som är sant. Hur gör du, bortsett från Omni, om du skulle söka reda på ifall något är sant? Hur gör du då?

H: (Tankepaus). Nu gör ju just den appen jobbet för en, men att försöka se efter så många olika medier som man kan hitta. Titta på alla nyheterna på TV, titta på – om det ens vore nyheter – utländska. De har ju haft ett väldigt annorlunda perspektiv.

M: Litar du på Omni?

H: Med tanke på att de knappt skriver nånting själva. Det enda de skriver själva är en liten notis, där finns det inte... det är klart – de kan ju utelämna information, de kan utelämna vissa perspektiv och inte länka till en viss artikel. Men jag har aldrig upplevt att de har utelämnat en rel... relevant medie. Vilket såklart är svårt att bedöma om dem är, om dom är relevant eller inte men...

M: Om man tänker på att det är en teknik som bygger på algoritmer i stort. Hur ser du det - att det är programmerade inställningar som styr vilket flöde vi får?

H: Tänker du på, t.ex. Facebook?

M: Facebook. Omni bygger säkert på vissa algoritmer hur nyheter delas i deras nätverk och så vidare.

H: Ja, det är ju en läskig tanke. Det blir ju liksom kontroll av information och förmodligen om nånting bara visar dig information som du är intresserad av – ja det är ju farligt att du inte ser kanske perspektiv som du inte redan delar för du--- då blir det liksom bara en never ending cycle av att dom hela tiden... ja att hela världen håller med dig fast den kanske inte gör det. Och det är läskigt.

M: Det håller jag med om. Du var inne på Facebook nu. Det är rätt intressant. Hur... hur ser du... Att om du ser nyheter i ditt Facebookflöde – hur tolkar du dem och hur bedömer du dom?

H: Jag brukar helt ärligt inte följa länkade nyheter från Facebook. Jag tycker det är från såna konstiga outlets till exempel Nyheter24 som jag tycker är... De vill att du ska klicka på det. Det är inte så relevant eller kanske aktuellt.

M: Vad baserar du den bedömningen på, med just Nyheter24?

H: Det är väldigt svårt att dra ett exempel men flera gånger har de bara haft tvivelaktiga artiklar om sa... om saker som man redan har läst från nåt annat håll. Med det inte sagt att de är helt horribla och alltid har fel. Men...

M: (tankepaus) Och vi pratade ju förut om det här med vart artiklarna kommer också vidare eh... Omni var vi inne på och eh... om det spelade roll vilken, som du kallade, outlet

artikeln kommer ifrån till Omni och så vidare...Kan det va avgörande för dig ... Nä vi pausar där... När du läser någonting på Omni, kan du lita på att någon annan har varit källkritisk åt dig? Eftersom det är de som du kallade dem, mainstreammedia, eller vill du ändå va källkritisk på det du läser?

H: Som det jag sa i början så... ja, om det är av stor vikt eller om det är väldigt kritiskt mot någonting annat, om de.. om...ja jag är fortfarande källkritisk, men de jag sa om att det beror väl lite på från nyhet till nyhet.

M: Kan det va att vara källkritisk att ... att välja ett medie man litar på?

H: Ja det tycker jag, om om en ... om en media har liksom en en stor del av att du känner att de här är att lita på, så är det klart att det ger trovärdighet. Det betyder ju inte att men ska svälja allting de säger med hull och hår men det är klart att det ... i jämförelse med en media du inte vet någonting om även om de verkar vara trovärdiga, så nånting som har en stor del av trovärdighet, blir tycker jag per definition mer trovärdigt.

M: Det ligger mycket i det. Om man tänker på hela flödet från en nyhetskändelse egentligen då till att du som nyhetskonsument får den till dig, oavsett hur man får den till sig. Vart i hela det här flödet, för det händer ju en del saker mellan där, tycker du att ansvaret för källkritik ligger?

H: Hos mig.

M: Ok. Uteslutande hos dig eller kan det finnas något ansvar någon annanstans också?

H: Det är ju klart att...alltså själva ja om man tar Aftonbladet till exempel, det är klart att de har ett ansvar att se till att de rapporterar sanningsfull information. Men det är ultimata ansvaret tycker jag ligger hos läsaren.

M: De som ändå är proffs på det, borde vi inte kunna lita på dem? Aftonbladet då till exempel här, som du sa.

H: Jo, men de kan ju ha anledningar att vinkla sin information. Det är klart att jag tycker att i en perfekt värld så ska det ju alltid vara sanningsenliga.

M: Jag vill komma tillbaka till sociala medier med Facebook där. Du klickar sällan in på nyheter via Facebook, som du sa...Kan det vara skillnad på om den som har delat den här nyheten, i ditt flöde har kommenterat något kring den eller inte kommenterat sin delning, av nyheten.

H: (Tankepaus) Nä, det gör ingen större skillnad.

M: Kan det spela roll vem som har delat den?

H: Det kan det göra.

M: Det kan det göra... Vad baserar du de, den uppdelningen på?

H: Det är väl egentligen en ganska såhär känslomässig grej. Men att, om jag lutar på en person eller om jag tycker att de inom citationstecken borde veta vad de pratar om...så det är klart att det ger lite mer trovärdighet redan där. Inte mycket men.. det är klart det gör skillnad.

M: Om det är ok för dig så skulle jag vilja avsluta med att prata om en aktuell händelse, som hände ganska nyligen, attentatet på Drottninggatan den 7 april? Är det ok? Känns det ok för dig?

H: Mm.

M: Hur fick du reda på vad som hade hänt?

H: Ehh. Notiser i telefon, när jag vaknade.

M: Ehh. Push-notiser då eller?

H: Ja precis.

M: Mm. Var det från eller..

H: Från Omni.

M: Omni. Vad fick du veta då? Det första du fick veta?

H: Ehhh...(Tankepaus) Ja... att ...just kort och gott vad som hade hänt, det var, det var ju en en notis, alltså en kort beskrivning (*Ohörbart*) klockslag och...

M: Mmm. Höll du dig uppdaterad sen löpande kring det som hände eller?

H: Jaa, jag satt ju inte liksom och följde alla livehyheter som fanns. Det var ju inte på det sättet, men jag följde ju liksom det som poppade upp. På samma sätt som det första.

M: Ehh. Så du höll dig mest uppdaterad genom de här notiserna som kom?

H: Ja precis.

M: Spontant, ur din egen åsikt nu bara, hur ser du på medierapporteringen som var kring den här händelsen? Dels under tiden och efteråt?

H: Ja, nu är ju inte jag världens bästa person att fråga om just det här. Alltså jag har inte järnkoll på vad som faktiskt hände, men av vad jag har förstått, i efterhand, och vad jag kände på mig redan där och då, det var att det var väld...det var mycket rapporter om saker som inte

hände. Jag kommer ihåg särskilt att det var skottlossning i hela Stockholm, tydligen. Jag vet inte, typ som vad som hände där.

M: Du har helt rätt, det gick ju en hel del rykten. Bland annat om skottlossningar, ehh, både på attentatsplatsen men även på exempelvis Fridhemsplan.

H: Mm.

M: Så... Skottlossningen på Fridhemsplan till exempel var ju en nyhet som kom från TT, som tidningarna sen gick ut med, SVT gick ut med. Hur ser du på det? Att den kommer från en sån instans som TT. Och sen visar det sig att det stämmer inte.

H: Det är ju jättedåligt, det finns ju ingenting annat att säga.

M: Om man tänker om man vänder på det litegrann, bara för såhär intressets skull... Säg att det hade varit skottlossning på Fridhemsplan. Och när de då i liverapporteringen... Om de då väljer att inte rapportera det för att de inte är stensäkra, också visar det sig efteråt att det var skottlossning, hur ser du på samhällsansvaret som media kanske har där, att varna folk?

H: Jag tycker att det finns ett bra mellanläge där..däremellan. Du behöver inte rapportera det som absolut sanning, det är ju så, du kan säga att det här är ett rykte, det här kan ha hänt, vi har inte informationen... Det handlar inte om att antingen så måste vi presentera det som fakta eller så inte alls.

M: Sant.. Är det någonting du känner att du vill tillägga kring det vi har pratat om? Eller något du känner att jag inte frågat om som..

H: Nää.

M: Vad bra... Då är vi klara. Då får jag tacka så mycket.